

טעמי המקרא והתורה שבעל-פה,

התשע"ו – התשע"ז

פישר זלמן

פרק המבוא נכתב עם ר' אלעזר לב הי"ו בפרקי פרשות השבוע, כמעט כל שבוע שני הוכן בהשתתפות הרב יעקב ויגדור הי"ו, שואל ומשיב בכולל אור משה בתל-אביב וראש כולל ערב נתיבות צבי. התוכן נידון בשעור דו-שבועי משותף לכוללים אור משה ונתיבות צבי בתל-אביב.

הצעות אנשים שונים הי"ו, רשומות עם שמותיהם במקום ההצעה העיון **טעמי המקרא והתורה שבעל-פה** (שם קודם **בהלכה ובאגדה**), נמצא בהתפתחות מתמדת והדבר מתבטא בשנויים מהשערות על התפקידים בעבר המופיעות בפרקים מ-2 והלאה אל ההשערות על תפקידי הטעמים שבפרק 1 שהן ההשערות בעת ההוצאה לאור תשרי התשע"ח.

חלוקת הפסוקים, חלוקת דברי חז"ל וההסברים שחלקן מסומנים טטוד"ל/טט הם בגדר השערות ע"פ ספירת דרכי לימוד הנראים עקביים במקראות שונים. שמות דרכי הלימוד **בהשאלה בלבד** מי"ג ול"ב ועוד מידות.

מלות מפתח: טעם, טעמי המקרא, הלכה, מדרש, תבנית, צופן
Keywords: Cantillation, Biblical Accentuation, Trop, Jewish Law, Exegesis, Pattern, Code

קיבלתי מתנה נפלאה מהקב"ה ואני מחלקה לכל. כל המעתיק הרי זה משובח, ושיקיים הנאמר ב-**(פרקי אבות פ"ו מ"ו)** כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם שנאמר **(אסתר ב,כב) וְהָאָמֵר אֶסְתֵּר לְמַלְאֵךְ בְּשֵׁם מַרְדֳּכָי:**

טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ו – התשע"ז

ISBN 978-965-91868-5-3

9 789659 186853

הוצא לאור ע"י הכותב, תשרי התשע"ח

הדף היומי 5 ד' 13 תל-אביב ת"ו 6944027,

ת"ד 43246 ת"א 6143201

הרב חזקיה א. סענדר יצחק ערלנגער שליט"א

ראש כולל "אור משה"

רח' דבורה הנביאה 81 תל אביב

טל: 03-6487341 פקס: 03-6484291

למוסד אור משה

בס"ד

מכתב הזקנה

לכ' צורבא מרבנן דעסיק באורייתא תדירא ומקשטה לאורייתא בטוב טעם ודעת ושמו הטוב הרב ר' זלמן פישר שליט"א שלום רב לאוהבי תורתך וגו'
 חזיתי איש מהיר במלאכתו בעבודת הקודש, לדרוש הטעמים והנגינות של התורה הקדושה, ולפרשם ע"פ מדרשי חז"ל והלכותיהן שנדרשו בספרי תורת
 כהנים ובש"ס, וגם לרבות רמזים ע"פ פנימיות הענינים והכל ע"פ הדעת בחן ושכל טוב, וע"פ ברייתא ד"ג מדות ול"ב מדות שהתורה נדרשת, ועוד כללים
 ופרטים רבים ונפלאים, וזכה לחדש ע"פ חלקו בתורתנו הקדושה שניתן לכל אחד מישראל חלק מיוחד מסיני כידוע. ואשרי חלקו הטוב שזכה לראות
 בעמלו בתורתנו הקדושה לפרש ענין הטעמים ושמותיהם ועניניהם עם תוכן הפסוקים בתנ"כ.
 והנני מברכו שיצליח להוציא לאור חידושי הנעימים ולקשט התורה הקדושה ולכבדה על ידי זה, וכידוע ענין כבוד התורה כאשר דורשים כל נקודה ותג
 ואות בתורה כדאיתא ברש"י סוטה (מ"ט.), ויזכה לשבת בבית ה' לאורך ימים ושנים טובים דשנים ורעננים, ויתקבלו חידושי היקרים בעולם התורה בעין
 יפה.

מכתב הוקרה
 תמוז תשע"א

מכתב באהבה, חזקי' א. סענדר יצחק ערלנגער - ב"ב
 ראה תרומת הרב ערלנגער הי"ו ע"פ ההשערות לתפקידי תבניות הטעמים בחלק מגילת איכה בספר טעמי המקרא בהלכה ובאגדה, התשע"א

אברהם צבי קלוגער

ראש ישיבת נזר ישראל
ללימוד הגגלה והנסתר
פנימיות התורה והחסידות
בית שמש

בס"ד, ראש חודש חשוון תשי"ע

וענתה השיחה הזאת לעד, על ידך נלבב וקרוב, איש חסודות גגלה לו רז,
מלא חכמה ומדע, ירא את השם במצוותיו חפץ מאד,
ועל זכותיה אמר וזכרוב "אשרי תמימי דרך ההלכים בתורת ה', אשרי נוצרי עדותו בכל
לב יודשהו", מוכה הרבים בתורה ובמצוות,
הלא הוא מידענו וידינו החשוב והיקר
הרב רבי **זלמן פישר** שיחי לאוי"ט

בדבר אשר יגע ומצא כדי חלקו בתורתנו הקדושה, שיטה סדורה ומפלאה על דרך טעמי
המקרא, דברים נפלאים דרמזים בסוד הטעם
ושופכים אור יקרית על כל קוץ והג בטעמים המקובלים לנו מסיני.

הדברים היקרים מדברים בעד עצמם - כאשר תחזינה עיני הלומד בעינים המסולאים בפז.
ואף אנוכי נפלאתי על גילוי חידוש האור הזה, שבמדה מסוימת דדי היא דלת חדשה אל
היכל פנימי בתורה, להיכנס דרכה אל יקר פלאי עומק גבוהות טעמי הגנינה בתורתנו
הקדושה - האוצרים בתוכם פרי"ס שלם מגלות התהיק וסתריה. טעמו והוא כי טוב ה'.

ונודע מה דכתב באר"י הקי ד"טעמים בחכמה - והארת הטעמים דדי הארת אור החכמה,
אורו של משיח, דבוחד חדש (בראשית) כתב דמשיח עתיד ולדעת החכמה כדכתיב "ויהיה
עליו רוח ה' רוח חכמה ובינה". וכן אי' בזה"ק (ויקרא יז) דמשיח איקרי כהן - בסוד הזבח
המשיח - דמשוח בשמן החכמה השופע על המלכות.

הלא באתי כי אם לצרף ברסתי לחאי גברא יקרא, אשריו ואשרי חלקו, אשר בידעי ובמכירי
קאמינא בדבר יראתו הקודמת לחכמתו הנפלאה -
וכל אשר לו, זכה לכן מבח יגיעה טהרה, ב"ראשית חכמה יראת ה'".

וידא רעוא מן שמיא, לאמצו ולברכו ולחוקו ולהאיר את אורו בעולם - ולהפיץ מעיינותיו
חוצה מתוך שובע שמחות ונעימות נעה, בבריאות גופא ונהדא מעליא לו ולכל אשר לו,
ובמזדה בימינו "יטק לעם לב חדש, לשורר בפיהם שיר חדש, שיר מפואר ומחודש, על כל
שיר מזולל ומקודש" (בלשון תפיס, יסד לפירוש החזק), וזכה כולנו במזדה לאורו אבי"ר.

דכותב וזיתם לכבוד התורה הקי ולזמורה העוסקים ברזיה

אברהם צבי קלוגר

דעות תמציתיות: התש"ע הרב אביגדור נבנצל שליט"א, ירושלים העתיקה: דברים מפליאים.
התשע"א הרב שלמה לוונשטיין שליט"א, בני ברק: מרגש, כבוד התורה. התשע"ב הרב מנחם מנצ'יק שליט"א לדורש הטעמים תזכה לכל טוב.
התשע"ב הרב מוזסון שליט"א, רמות: מקורי ויצירתי, והעיקר שכולו בדברי חז"ל, נותן חן בדברי חז"ל שמעוגנים בכתוב.
התשע"ב תמוז ר'מ' פומרנץ שליט"א: קשה להאמין שיש בדור הזה אדם עם "רעיונות מבהילים" כאלה.
התשע"ג הרב דוד פרנד שליט"א, ראש הקהל כדתיא לונדון, בריטניה שזכיתי ללמוד עמו כחצי ש"ס בבלי: שיטה מבוססת.
התשע"ג הרב עמנואל תהילה שליט"א, רכסים: ספר מדורות ראשונים, מקדים את זמנו, לצמרת הלומדים.
התשע"ד הרב יצחק מאיר מורגנשטרן שליט"א, ירושלים: נהגתי מאד, זה רעיון יפה מאוד.
התשע"ד הרב עקיבא ברייליאנט שליט"א, עורך המדרש המבואר: נהנה מאד. ברור שהרעיון אמת שאפשר להבין ע"פ הטעמים. שכן הגר"א ביאר כמה
ביאורים ע"פ הטעמים. התשע"ה הרב ישראל גולדווסער שליט"א, בעל שלשלת התורה: רובד נוסף לטעמים.
התשע"ו ד"ר רענן משה שליט"א, תודה רבה. יישר כוחך. נראה שאתה מגלה עוד אחת מ"שבעים פנים לתורה".
ה בשבת ויגש, ה טבת התשע"ו הרב חיים לייב חנס שליט"א בשם מחותנו הרב מוזסון שליט"א: זוית ראייה של התורה שאי אפשר להפריך אותה. הרב
חיים לייב חנס, תל-אביב: דרך לימוד לא מקובלת. בדרך רמז מתווה לחכמים כיוון דרישה.
ב בשבת ויקרא, ד אדר ב' התשע"ו, הרב דוד מרדכי גולדנברג, בית שמש: אשרי שזכה לגלות אור טעמי המקרא בעולם.
א אמר, ז אייר התשע"ח, תודה! עשירות נפלא בדברי תורה, מכל הסוגים הלכה חסידות ומדרשים ועוד ועוד, והכל בסגנון יחודי. אשריך.
התשע"ו משפחות ב', ס', ר', תל-אביב: הכרת הטוב על העונג שבת בשבתו. התשע"ב, התשע"ז ס' סלול: הרב אלעזר זיידמן ת"א: כבוד התורה וכבוד
טעמי המקרא, המחזש מסילות בתורה.

דעות תמציתיות: טז כסלו התשע"ז הרב א"י הכהן, בעל "תורה אחת" יישר כח על הספר של הטעמים, כבודו ממש עשה עבודת קודש. מאחל, שתזכה להוציא עוד ספרים רבים בכמות ואיכות! ר' איתן אשכנזי ת"א: בסוד הטעמים, טוב טעם ודעת של חכמים ונבונים.

ד' חקת, ד' תמוז התשע"ז
לכב' הרב פיישר שליט"א.

זכית כי נתייחד על ידך מקום מיוחד לבאר את פסוקי התורה עפ"י טעמיה בדרך ייחודית. ואף כי מצינו מפעם לפעם את רבותינו מפרשים ודורשים את הפסוקים עפ"י טעמיהם, מ"מ לא מצינו חיבור שנתייחד ע"ז. חושבני כי יש בכך כבוד לתורתנו הקדושה, הנדרשת עפ"י טעמיה בדרכים רבות, ושערי דרוש לא ננעלו.

לגבי פרשתינו (חקת), חושבני להוסיף על דבריכם כי גם הטעם "תילשא" הוא בצורת חצי מספרים, המזכיר את ה"זוג". וכן הטעם "תביר" מורה על שבירה {וכן הוא אצלנו בק"ק תימן, שאין מאריכים בסלסולו}, וזהו מלשון שבירה והיתוך במספרים שדקדקתם בו. גם על המאמר בפרשת משפטים עברתי, ונהנתי לראותו מעמיק נפלא בפרטי דין רוב ודורשם עפ"י טעמיהם.

עצם הדברים נצרכים אולי קצת עריכה לקרב את הדברים שהם בעצמם עמוקים, וכן מיוסדים על הקדמות בכללי הטעמים, אל עיני קהל הקוראים הרחב, אבל הרעיון הוא נפלא.

בברכה ובידידות: י. צברי

בס"ד (ג' מטמ"ס כ"ד תמוז התשע"ז)

שלום וברכה

עברתי על המאמר נראה נפלא לחבר סדרות טעמים בדרך הדרוש

לענ"ד כדאי לעשות טבלה בה מראים את הפסוקים אחד מתחת לשני ובמקביל ההסבר של כל אחד וכו'

בהצלחה יקותיאל פיש

ליל ד' לך ה' מרחשון התשע"ח חומר מיוחד מאד ומרתק בצורה בלתי רגילה. הרב י. מ. בלושטיין ערד יו"ר מכון עומקה של הלכה

ו' ניסן התשע"ח מההרצאות הטובות ביותר בכנס ה-25 לתורה ומדע – אונ' בר-אילן

א' אלול התשע"ח א' שפטים, לר' זלמן היקר, בתור אח של אברהם מרדכי זכיתי להכירך ונפעמתי מסוד טעמיך ואי"ה נזכה לראות את ספרך המוגמר על כל סודות הטעמים. בידידות יצחק מאיר הכהן פרל (בעמח"ק הלכות קידוש ידים ורגלים).

תוכן הענינים

	7	טעמי המקרא וקשרם לדרשות חז"ל	1
7		תמצית העיון בתבנית טעמי המקרא בתורה	1.1
7		מבוא, טעמים כחלק מדרכי לימוד התורה	1.2
10		עיון בפסוקי תנ"ך אחדים ללימוד בטעמי המקרא	1.3
13		סדר הברור	1.4
13		חלוקת הטעמים הידועה לעוצרים ומשרתים-מחברים.	1.5
14		הטעמה רעיונית – מעבר לתפקידי הטעמים כעוצרים ומחברים לתפקידי דרישה ע"פ טעמים ותבניות טעמים.	1.6
17		הגדרה מפורטת של תפקידי טעמים ותבניות טעמים בסדר אלף בית לדרישת הכתובים ע"פ הטעמה רעיונית	1.7
17		מונח = שופר הולך	1.7.1
17		אזלא הנקרא גם אזלא-גרש הנקרא גם גרש	1.7.2
17		אתגח סוף חצי-פסוק ו- סלוק הנקרא גם סוף-פסוק	1.7.3
17		נעיה הנקרא גם מעמיד	1.7.4
17		גרש'ים – זהו אזלא לקריאה מלרע, כעין יוצא מן הענין	1.7.5
17		הרנא - מצרף	1.7.6
18		זרקא סגול – ערך משתנה, עולה או יורד, מוסיף או גורע, תנועה,	1.7.7
18		זקף-גדול – ענין הקשור לערך שלוש	1.7.8
19		זקף-קטן – ענין הקשור לערך שניים	1.7.9
19		טפחא = טרחא – שנוי ורבו	1.7.10
20		יתיב – דווקא כך, לפחות כך, מחליף פשטא במלה בת הברה אחת, או במלה מלעילית בעלת שתי הברות	1.7.11
20		מהפך = שופר מִהפך – מוציא ממשעותו, ראה זקף-קטן	1.7.12
20		מרכא = מאריך – מרחיק	1.7.13
20		מרכא-כפולה = תרי טעמי (= תרי חוטרין) – שני שלבים	1.7.14
20		מקף – טעם אמצעי אילם, מצרף מלים לכעין מלה אחת, בורר מתוך רב-מצב, בורר מתוך רב-משמעות	1.7.15
21		סלוק הנקרא גם סוף-פסוק, ראה אתגח סוף חצי-פסוק	1.7.16
21		פסק – טעם אמצעי אילם, מפריד בין מלים, בין תפקידיו יצוג למדה י"א לרבי אלעזר סדור שנחלק	1.7.17
21		פזר – פיזור, הפצה, דרוש עקרון כלשהו במקום הופעתו והעבר אותו לענין תורני אחר	1.7.18
21		פשטא – אחד, אחד ויחיד, פשוט, פשט הענין	1.7.19
22		קדמא – קודם, למפרע, מימי בראשית	1.7.20
23		רביע = רביעי – ענין הקשור לערך ארבע	1.7.21
24		שלשלת – השהיה, התלבטות, ריכוז	1.7.22

24	תְּבִיר – מחלק, ממעט, לא ממש	1.7.23
	תְּלִישָׁא-גְדוּלָה למנהג הספרדי תְּלִישָׁא – שיעורין, חציצין ומחיצין הלכה למשה מסיני, אלפניו אלאחריו.	1.7.24
	25	
25	תְּלִישָׁא-קְטִנָּה למנהג הספרדי תְּרַסָּא – שיעורין, חציצין ומחיצין הלכה למשה מסיני, בד"כ אלאחריו.	1.7.25
25	קְרַנִּי-פְרָה – שיעורין מיוחד	1.7.26
25	יֶרַח-בֶּן-יִוָּמוֹ – קשור ל-קְרַנִּי-פְרָה	1.7.27
25	רישום מתמטי של תפקידי תבניות הטעמים לחלק מהתבניות.	1.8
28	טבלת ספירה של תבניות טעמי מקרא בתורה ע"פ גירסת הכתר הממוחשבת	1.9
33	י"ג מדות ספרא ברייתא דרבי ישמעאל (בן רבי יוסי הגלילי) פרשה א (שו"ת בר-אילן)	1.10
33	ל"ב מדות ברייתא דרבי אלעזר (בן רבי יוסי הגלילי)	1.11
33	(אוצר המדרשים (אייזנשטיין) ע' 265 – 266 (שו"ת בר-אילן)	
33	ע"פ מהרז"ו (זאב וואלף איינהארין) מדרש רבה	1.12
33	(כגון הוצאת ווגשל א' ל-ל"ב מדות ברייתא דרבי אלעזר (בן רבי יוסי הגלילי)	
	35	2
	בראשית - דפי פרשות השבוע, שנות התשע"ו – התשע"ז	
35	בראשית א,א (התשע"ו)	2.1
37	בראשית א,א (התשע"ז)	2.2
39	בראשית נח ו,ט (התשע"ו)	2.3
41	בראשית נח ו,ט (התשע"ז)	2.4
43	בראשית לך-לך יב,א (התשע"ו)	2.5
45	בראשית לך-לך יב,א (התשע"ז) (בהשתתפות נחלת יעקב)	2.6
47	בראשית וירא יח,א (התשע"ו)	2.7
49	בראשית וירא יח,א (התשע"ז)	2.8
51	בראשית חיי שרה כג,א: (התשע"ו, נערך עם "נחלת יעקב")	2.9
53	בראשית חיי שרה כג,א: (התשע"ז, נערך עם "נחלת יעקב")	2.10
55	בראשית תולדת כה,יט (התשע"ו)	2.11
57	בראשית תולדת כה,יט (התשע"ז)	2.12
59	בראשית ויצא כח,י: (התשע"ו) (בהשתתפות נחלת יעקב)	2.13
61	בראשית ויצא כח,י: (התשע"ז) (בהשתתפות נחלת יעקב)	2.14
63	בראשית - וישלח לב,ד (התשע"ו)	2.15
65	בראשית - וישלח לב,ד (התשע"ז)	2.16
67	בראשית וישב לז,א (התשע"ו) (בהשתתפות נחלת יעקב)	2.17
69	בראשית וישב לז,א (התשע"ז) (בהשתתפות נחלת יעקב)	2.18
71	בראשית מקץ מא,א: (התשע"ו)	2.19
73	בראשית מקץ מא,א: (התשע"ז) (בהשתתפות נחלת יעקב)	2.20
75	בראשית ויגש מד,יח: (התשע"ו) (בהשתתפות נחלת יעקב)	2.21
77	בראשית ויגש מד,יח: (התשע"ז)	2.22
80	בראשית ויחי מז,כח (התשע"ו)	2.23
82	בראשית ויחי מז,כח (התשע"ז)	2.24
	84	3
	שמות - דפי פרשות השבוע, שנות התשע"ו – התשע"ז	
84	שמות א,א (התשע"ו) (בהשתתפות נחלת יעקב)	3.1
86	שמות א,א (התשע"ז) (בהשתתפות נחלת יעקב)	3.2
88	שמות וארא ו,ב (התשע"ו)	3.3
90	שמות וארא ו,ב (התשע"ז)	3.4
92	שמות בא י,א (התשע"ו) (בהשתתפות נחלת יעקב)	3.5
94	שמות בא י,א (התשע"ז) (בהשתתפות נחלת יעקב)	3.6
96	שמות בשלח יג,יז (התשע"ו)	3.7
98	שמות בשלח יג,יז (התשע"ז)	3.8
100	שמות יתרו יח,א (התשע"ו) (בהשתתפות נחלת יעקב)	3.9
102	שמות יתרו יח,א (התשע"ז) (בהשתתפות נחלת יעקב)	3.10
104	שמות משפטים כא,א (התשע"ו)	3.11
106	שמות משפטים כא,א (התשע"ז)	3.12
108	שמות תרומה כה,א (התשע"ו) (בהשתתפות נחלת יעקב)	3.13
110	שמות תרומה כה,א (התשע"ז) (בהשתתפות נחלת יעקב)	3.14
112	שמות תצוה כז,כ – התשע"ו	3.15
114	שמות תצוה כז,כ – התשע"ז – חזר על התשע"ו	3.16
114	שמות כי תשא ל,יא (התשע"ו) (בהשתתפות נחלת יעקב)	3.17
116	שמות כי תשא ל,יא (התשע"ז) (בהשתתפות נחלת יעקב)	3.18
119	שמות ויקהל לה,א (התשע"ו)	3.19
121	שמות ויקהל לה,א (התשע"ז)	3.20
123	שמות פקודי לח,כא (התשע"ו) (בהשתתפות נחלת יעקב)	3.21
	125	4
	ויקרא - דפי פרשות השבוע שנת התשע"ו – התשע"ז	

125		ויקרא א,א (התשע"ו)	4.1
127		ויקרא א,א (התשע"ז)	4.2
129		ויקרא צו,ו,א (התשע"ו), בהשתתפות נחלת יעקב	4.3
131		ויקרא צו,ו,א (התשע"ז)	4.4
133		ויקרא שמיני ט,א (התשע"ו)	4.5
135		ויקרא שמיני ט,א (התשע"ז)(עם נחלת יעקב)	4.6
137		ויקרא תזריע יב,א (התשע"ו)	4.7
139		ויקרא תזריע יב,א (התשע"ז)	4.8
143		ויקרא מצורע יד,א (התשע"ו)	4.9
145		ויקרא אחרי מות טז,א (התשע"ו)	4.10
147		ויקרא אחרי מות טז,א (התשע"ז)(בהשתתפות נחלת יעקב)	4.11
149		ויקרא קדשים יט,א (התשע"ו)	4.12
151		ויקרא אמר כא,א (התשע"ו)(בהשתתפות נחלת יעקב)	4.13
153		ויקרא אמר כא,א (התשע"ז)	4.14
155		ויקרא בהר כה,א (התשע"ו)	4.15
157		ויקרא בהר כה,א (התשע"ז) (בהשתתפות נחלת יעקב)	4.16
159		ויקרא בחקתי כו,א (התשע"ו)(בהשתתפות נחלת יעקב)	4.17
161		במדבר - דפי פרשות השבוע שנות התשע"ו – התשע"ז	5
161		במדבר א,א (התשע"ו)	5.1
163		במדבר א,א (התשע"ז)	5.2
165		במדבר נשא ד,כא (התשע"ו)	5.3
167		במדבר נשא ד,כא (התשע"ז)	5.4
169		במדבר בהעלתך ה,א (התשע"ו)	5.5
171		במדבר בהעלתך ה,א (התשע"ז) (בהשתתפות נחלת יעקב)	5.6
173		במדבר שלח יג,א (התשע"ו)(בהשתתפות נחלת יעקב)	5.7
175		במדבר שלח יג,א (התשע"ז)	5.8
177		במדבר קרח טז,א (התשע"ו)	5.9
179		במדבר קרח טז,א (התשע"ז) (בהשתתפות נחלת יעקב)	5.10
181		במדבר חקת יט,א (התשע"ו) (בהשתתפות נחלת יעקב)	5.11
183		במדבר חקת יט,א (התשע"ז)	5.12
185		במדבר בלק כב,ב (התשע"ו)	5.13
187		במדבר בלק כב,ב (התשע"ז)	5.14
189		במדבר פינחס כה,י (התשע"ו)(בהשתתפות נחלת יעקב)	5.15
191		במדבר פינחס כה,י (התשע"ז)	5.16
193		במדבר מטות לב,ב (התשע"ו)(בהשתתפות נחלת יעקב)	5.17
195		במדבר מסעי לג,א (התשע"ו)(בהשתתפות נחלת יעקב)	5.18
198		במדבר מסעי לג,א (התשע"ז)(בהשתתפות נחלת יעקב)	5.19
200		דברים - דפי פרשות השבוע שנת התשע"ו, התשע"ז	6
200		דברים א,א (התשע"ו)	6.1
202		דברים א,א (התשע"ז)	6.2
204		דברים אתחנן ג,כג (התשע"ו)	6.3
206		דברים אתחנן ג,כג (התשע"ז)	6.4
208		דברים עקב ז,יב (התשע"ו)	6.5
210		דברים עקב ז,יב (התשע"ז)	6.6
211		דברים ראה יא,כו (התשע"ו)	6.7
213		דברים ראה יא,כו (התשע"ז)	6.8
215		דברים שפטים טז,יח (התשע"ו)	6.9
217		דברים שפטים טז,יח (התשע"ז)	6.10
219		דברים כי-תצא כא,י (התשע"ו)	6.11
221		דברים תצא כא,י (התשע"ז) (בהשתתפות נחלת יעקב)	6.12
225		דברים תבוא כו,א (התשע"ו)(בהשתתפות נחלת יעקב)	6.13
227		דברים תבוא כו,א (התשע"ז)	6.14
229		דברים נצבים כט,ט (התשע"ו)	6.15
231		דברים נצבים כט,ט (התשע"ז) (בהשתתפות נחלת יעקב)	6.16
233		דברים וילך לא,א (התשע"ו) (בהשתתפות נחלת יעקב)	6.17
235		דברים וילך לא,א (התשע"ז) (אין)	6.18
235		דברים האזינו לב,א (התשע"ו)	6.19
236		דברים האזינו לב,א (התשע"ז-ח)(בהשתתפות נחלת יעקב)	6.20
239		דברים וזאת הברכה לג,א – שבת חול המועד (התשע"ו-ז)	6.21
241		דברים וזאת הברכה לג,א – שבת חול המועד (התשע"ז-ח)	6.22

העיון החל בהתשס"א-ס"ב, תחילת כתיבת פרק כללי והשערות אייר התשס"ד, גירסא א' חי אייר התשס"ה, גירסא נוכחית תשרי התשע"ח

1 טעמי המקרא וקשרם לדרשות חז"ל

1.1 תמצית העיון בתבנית טעמי המקרא בתורה

התורה שבעל-פה מלמדת הלכה ואגדה ועצות טובות בדרך ארץ באופני לימוד מגוונים מהתנ"ך. ביניהם דרשות בלשון הכתוב, סדר מלים, קריא וכתבי, ניקוד ודקדוק, י"ג מידות שהתורה נדרשת בהם, ל"ב מידות שהתורה והאגדה נדרשים בהם, והרחבות שריכוז המהרז"ו עליהם. יש כללי לימוד במשנה, בגמרא, כמדרש, במפרשים ידועים כמו רש"י, ברמב"ם ועוד שנוסחו על פני הדורות כולל בדורות אחרונים, כגון תרי"ג הכללים שריכוז המלבי"ם בספרו "איילת השחר".

הקב"ה זיכנו לאבחן תפקידים לתבניות טעמי המקרא בד"כ בחלק התורה של התנ"ך. ע"פ לימודי התורה שבעל-פה הנוכחים לעיל. העיון מגלה שהטעמה היא הטעמה רעיונית המשלבת תחביר וניקוד (אנחנו לא עוסקים בנושא ניגון הטעמים) ומלמדת על דרכי הסקה, היינו איך ללמוד מקרא מסוים ורק לפעמים מה ללמוד ע"פ תבניות טעמי המקרא ברמות פרד"ס שונות.

ע"פ הפסוקים שנבדקו בתורה, מועלית השערה שבהסתברות סטטיסטית, חלק מלימודי התורה שבעל-פה עשויים להיות מבוססים על תבניות טעמים של התורה, לפי התפקידים שאובחנו (אחד או יותר לכל תבנית) כפי שחוננו החונן דעת ית"ש במקומות שנבדקו. ככל שהעיון מתפתח אנו משפצים את הגדרות התפקידים ומשתמשים בתפקידים שאובחנו לצפות שבמקומות נוספים שניגשים ללמוד אותם תהיה בתורה שבעל-פה דרך לימוד דומה. אפשר כי בע"ה ימצאו תפקידים נוספים.

תבניות טעמים מסוימות הן בעלות מאפיינים מסוימים של מידות שהתורה נדרשת בהן, הן מבין י"ג מידות המנוסחות ע"י רבי ישמעאל בן רבי יוסי הגלילי (חלק מהן קשור לטעמים קדמא, אולא) והן מבין ל"ב או יותר מידות המנוסחות ע"י רבי אלעזר בן רבי יוסי הגלילי והן מבין אלו שמופיעות בתורה שבע"פ ולא נוסחו ע"י התנאים האלו. תבניות מסוימות הן בטוי מסוים למידות שהתורה והאגדה נדרשת בהן אבל אינם בהכרח זהות עם המידות. שתי מידות הלימוד הראשונות של ר' אלעזר הן ברבוי במיעוט, ומעיון עולה שכמעט כל חצאי הפסוקים בתורה שנבדקו מכילים רבוי ומיעוט כאשר התבניות השונות מבטאות דרכי לימוד שונות של רבוי ומיעוט.

בתחום ההלכה, צריך לזהות איזו הלכה נלמדת מהכתוב (העשוי להיות מצוה או סיפור מקראי) ולפיה לזהות מהתוכן ומתבניות טעמי המקרא דרכי הרבוי והמיעוט בהלכה הנלמדת מהכתוב.

לדוגמא דרישת כתוב אחד שוב ושוב וקבלת מסקנות הלכתיות אחדות בבחינת הנאמר ב-**[בבלי סנהדרין לד,א]** אמר אביי **(תה"ס, יב)** **אַחַת וְדָרַךְ אֱלֹהִים שְׁתֵּים-עָרָה שְׁמַעְתִּי בִּי עֵצוֹ לְאֵלֹהִים** - מקרא אחד יוצא לכמה טעמים, כלומר ללימודים אחדים.

תבניות טעמים מסוימות נושאות מסר רעיוני העשוי להיות בנוסף ללימוד ההלכתי. כגון שילוב איזכור חידוש הבריאה והתחזקות בקבלת עול מלכות שמים הפזורה בממצע פעם בכל 14.258 פסוקים (גימטריאת המספר המעוגל ל-14.26 מעידה על השגחה פרטית כאילו כתוב "יד הוי"ה").

עדות מצטברת **תומכת בהשערה** כי קיים מתאם בין תוכן של משניות, ברייתות, דרשות גמרותיות, הלכות רמב"ם, הלכות טו"ר וש"ע ובין תבניות טעמים, עד שלפעמים אלו סדרות של משניות, ברייתות, הלכות רמב"ם בפרק אחד מתבנית טעמים אחת.

על בסיס השערות בתורה נמצא גם מתאם בפסוקי נ"ך שנבדקו.

בתורה, ע"פ גירסת הכתר הממוחשב, יש 79978 מלים, ו-84367 סימני טעמי המקרא (כולל מקף וגעיה) ובלעדיהם 69606. תבניות טעמי המקרא של התורה, כפי שהתגבשו, מכילות טעם אחד, שנים, שלושה, ארבעה, חמישה ויותר טעמים. ההשערות מבוססות, עד אולם התשע"ז, על כ-2.15% (מ-69606) בפר' תזריע, מצורע ועל כ-11.44% בשאר התורה מכ-69700 טעמים ועל כ-3710 דוגמאות מקוטלגות ומאות שעדיין לא קוטלגו. ככל שמספר המופעים של תבניות הטעמים גדל, כך גדלה ההסתברות לזיהוי תפקידי תבניות הטעמים איך לדרוש את הכתוב ולפעמים גם מה לדרוש כדי ללמוד הלכה. העיון אינו מחפש להציג הסבר מחלט לתפקידי תבניות טעמי המקרא בתורה.

1.2 מבוא. טעמים כחלק מדרכי לימוד התורה

הָלַלְו יְהוָה פֶּ אֹרְכָה הָי בְּקַל-לֵבב בְּסוֹד יְשָׁרִים וְעִקָּה: (תה"קיא,א) וְאָקֵד וְאֶשְׁתַּחֲוֶה לָהּ וְאֶבְרָךְ אֶת-ה' אֱלֹהֵי אֲדָנִי אֲבָרְכֶם אֲשֶׁר הִנְחֵנִי בְּיַדךָ אֲמֵת לְקַחַת אֶת-בֵּת-אֲחֵי אֲדָנִי לְבָנָי: (בר' תולדות, כד, מח), על שהדריכני בית א-דני לבוא אל חלקי בתורה.

משה קבל תורה מסיני ומסרה ליהושע ויהושע לזקנים וזקנים לנביאים ונביאים מסרוה לאנשי כנסת הגדולה **(פרקי אבות פ"א מ"א)**. משה קבל תורה מסיני וגו' ובתוך זה קבל את טעמי המקרא.

התורה כתובה ברצף מלים ללא סימני פסוק, ללא סימני ניקוד, וללא סימני הטעמה. הרמזים היחידים לפיסוק הם לפיסוק פרשיות והפרדה בין חומש לחומש. מעל מספר קטן של אותיות מסוימות יש נקודה לציין דרשה במילה על בסיס קריאה שונה של המילה לצורך הדרשה. ברבות השנים אבדה הבקיאות המלאה במלים מלאות או חסרות, היינו אותיות ו"ו ויו"ד במלים שונות. עד כאן היה תיאור מישור או קומת הכתוב.

מעל הכתוב נמצאות קומות של מסורות של תורה שבעל-פה שמסר הקב"ה למשה רבנו וביניהם תורת התגים, תורת הטעמים ותורת הניקוד. שתי האחרונות קובעות הקריא כפשוטו, פיסוק הפסוקים, ותורמות לדרשת התורה למשל בשנוי בין הכתיב ובין הקריא.

מקובלים ארבעה אופני לימוד כלליים בתורה. פשט, דרש, רמז, סוד, שראשי תיבותיהם הם הנוטריקון פרד"ס. בכל קומה כזאת התורה נדרשת באופנים שונים. **קומת הפשט** עוסקת בהלכה ובמעשה אבות סימן לבנים שגם מהם נלמדים ענייני הלכה. ב-**הקדמת הרמב"ם למשנה**¹ מסווג כלל ההלכה לחמשה סוגים: א' קבלה למשה; ב' הלכה למשה מסיני; ג' דרישת הלכה בכללי דרשות ידועים המבוססים על התוכן; ד' הלכה שיש בהן מחלוקות; ה' הכרעות רבנן בעניינים שונים כגון מינהג. **העיון** מגלה כי טעמי המקרא בתורה, ובמה שזכינו לברר בנ"ך, בנוסף לתפקידיהם הידועים (פיסוק, הטעמה, קריאה בנגינה, שינוי ניקוד) מציינים דרכי לימוד בפרד"ס וכעין מידות לדרשת הכתובים, אפשר שמרמזים לחלק מהלכות שהן קבלה והלכה למשה מסיני, עוזרים בהבנת מחלוקות ולפעמים מהווים שרש להלכות מדאורייתא, מדרבנן ולמנהגים.

אסמכתאות אחדות לעיון והסקות מהם לתפקידי טעמים בהלכה ובאגדה בנוסף על דרשות בתורת הסוד. שנים רבות הייתי מודע לדרשות אחדות של **הגר"א** על טעמי המקרא². בעזושי"ת עלה בדעתי, שיתכן לעסוק בכל טעמי המקרא ולעיין בשייכותם לדרשות חז"ל שיתכן ומהוות להם רמז. הרב יוסף רפאל פאלוך זצ"ל הציע להסתכל על תפקידי הטעמים ע"פ עליונים אמצעים ותחתונים ע"פ תורת האר"י בספר שערי הרמח"ל. נושא טעמים עליונים אמצעים ותחתונים נדרש גם שער ההקדמות לרבי חיים ויטאל ע"פ תורת האר"י. נאמר ב-**בבלי פסחים קט"א, מאי** למכסה עתיק יומין זה המכסה דברים שכיסה עתיק יומין ומאי נינהו סתרי תורה ואיכא דאמרי זה המגלה דברים שכיסה עתיק יומין מאי נינהו טעמי תורה. אפשר כי זה רומז ללימוד התורה בדרך הפרד"ס ע"פ תוכן וגם למתגלה מן העיון ע"פ תפקידי הטעמים המדריכים איך לדרוש את הכתוב (הערת רב י"מ כרמל נ"י על עיון זה). **זהר שמות** (שני בפר') **יתרו צגב, פסוק** (כ"ג, יג) **לֹא תִרְצַח לֹא תִנְאָף לֹא תִנָּבֵא** אי לאו דפסקא טעמא ... (היינו טעם טפחא = טרחא) ע"י ההפסקה של הטעם בית דין יכול לדון נפשות, אדם יכול להוליד, ב"ד יכול לגנוב דעת ולהוציא אמת לאור. ב-**תקוני הזהר חלק ב'** יש דרשות ע"פ טעמי המקרא בתורת הסוד ואפשר כי יש להם תפקידים שלא הובנו על ידי עד עתה. ביניהם גג זי"ן במילה **זרקא** נמשל למאזניים. אפשר להשתמש בהמשלה זאת במובן של מעלה ומוריד, מוסיף וגורע, מקרב ומרחיק, מאריך או מקצר (עצם, זמן). צורת **זרקא** כמתאר כריכה, תנועה תנועתית. (ג סיון התשע"ג) **תיקון כ"א** רבי"ע דיוקנא דומיא דרומ"ה ופי' **מתוק מדבש** ע"פ הגר"א וכסא המלך שהוא צורת מרובע מחודד בד' צדדיו. אזלא-גרש ו-גרשיים – גרוש (כעין יציאה). בספר **הכוזרי**, מאמר שני, סעיף פ' נמצאת התיחסות קצרה לנושא הטעמים והמפרשים רב מרדכי גניזי ובעל "אוצר נחמד" הרב ישראל הלוי מסבירים את השפעת הטעמים על הניקוד, ראה סעיף תפקידי **אתנה. סלוק, זקף (קָטָן וּל-גְדוֹל), סגול, רביע, שלשלת.** **רבינו בחיי על התורה** (הפניית הבחור יצחק שאול אוילברט נ"י) חלק ד' מפתחות, ע' תרג, ערך טעמים ונקודות, ... מתוך הטעמים שבתורה אנו מבינים מה שלא נכתב בה, כענין התנועות שבאדם שמתוכם נדע כוונת לבו, א שכא; ... ראה טעם **פזר** – מעביר שפע **חובות הלבבות** שער ג' פ"ד (הפניית הרב עזריאל זילברברג הי"ו) מתוארות עשר שיטות לימוד בתורה והשלישית בין היתר חיפשה הסבר לנגינות (טעמי המקרא), אבל מביקורתו של חובות הלבבות עליהם נראה שלא עסקו בדרשות חז"ל ולא בקשר בינם לתבניות הטעמים. העיון הזה מנסה לזהות קשר בין מופע תבנית טעמים ובין דרשות חז"ל. **אמרי נועם** אפשרות לתפקיד לצירוף בין הטעמים זקף-קטן זקף-גדול³. (ספר) **טעמי הטעמים** – יצחק בן יעקב הכהן (אוצר החכמה) פוענח מכת"י ע"י גרשום שלום, הובא לדפוס שנת ה'תרפ"ז⁴. ספר בן ארבעה עמודים העוסק בתורת הסוד. מתוכו למדנו (א) טעם רביעי בין היתר מלמד על עצם רביעי (ב) תלשא בתפקיד תלוש ומגורש. (ג) אזל"א-גר"ש – לגרש ממחיצתו, (ט – ט) כעין יציאה (ד) שני גרשי"ן – זה לגרש זה וזה לגרש זה (טט – כעין יציאה) (ה) דרג"א תבי"ר – דרג"א כדמות שלושה שברים ע"י תביר. תביר - לשבור. (ו) פזר-גדול – פירוד, פיזור י"ב שבטים זה מזה (ז) זקף-קטן – יש ב' נקודות הם שני שרים (טט – שני עצמים) (ח) מאריך טרחא – מאריך (טט – זמן) טורה (טט – צרות) הגלות **מגלה עמוקות פ' בהעלתך** (הפניית הרב רפאל שוואב הי"ו) סוד טעמי המקרא: 'זרקא סגול' - מי שזרק במחשבתו וכוונתו בכריכה: ... 'מונה רביעי' - אף שאנו מונחים בגלות רביעי זהה, 'מהפך פשטא' - יהפך הקב"ה ויפשוט העקימות של נחש הקדמוני שכרוך על עקבו. 'זקף קטן' - כי קטן יעקב ויזקוף הקב"ה: מסקנה: (א) זרקא – בתפקיד כריכה, אפשר מבטא תנועה שמוסיפה או גורעת, מקרבת ומרחיקה, (ב) סגול – דבר הסמוך לדבר, אפשר דומה אבל לאו דווקא שווה לו, (ג) מונה רביעי – קשר למספר ארבע, (ד) מהפך פשטא – בתפקיד היפוך – הוצאה ממצב אחד (כאן עקום) והעברה למצב אחר (כאן קו פשוט – ישר) (ה) זקף-קטן – בתפקיד הקמה, אפשר שבמובן של קומה מעל קומה, זהו שתי קומות **נפש החיים** – הרב חיים מוולאז'ין (הפניית ר' יאיר פינצ'ובר ספר קריאה עם טעם) זהר חדש שה"ש נ"ז ע"ד ... ולכן נקראים טעמים, כמו שהטעם והפירוש של כל ענין הוא השכל הנסתר שבענין, שמתוכו יוכל האדם להבינו במחשבתו.

¹ מתוך **הקדמת הרמב"ם למשנה**

עמ' יא ... נמצא לפי הכללים שהקדמנו שכל הדינים הקבועים בתורה נחלקים לחמישה חלקים.

החלק הראשון, הפירושים המקובלים ממה יש להם רמז בכתוב או שאפשר ללמדם באחת המידות וזה אין בו מחוקת כלל וגו'

החלק השני, הם הדינים שבהם אמרו שהם הלכה למשה מסיני, ואין אליהם ראייה ... וגם זה ממה שאין בו מחלוקת.

החלק השלישי, הם הדינים שנלמדו באחת המידות ובהם נופלת מחלוקת... ונפסק בהם הדין כדעת הרוב לפי הכללים שהקדמנו וגו'

החלק הרביעי, הם הדינים שקבעום הנביאים והחכמים שבכל דור ודור על דרך הגדר והסייג לתורה, והם שצוה ה' לעשותם באופן כללי באמרו

ושמרתם את משמרותי וגו'

החלק החמישי, הם הדינים שנעשו בדרך העיון להסדרת העניינים שבין בני אדם, דבר שאין בו הוספה ולא גרעון, או בעניינים שהם מפני תקון העולם

בענייני הדת, והם שקוראים חכמים תקנות ומנהגות. וגו'

נמצא שכלל הדינים האמורים במשנה נחלקים ... **לפירושים מקובלים** ממה יש להם רמז בכתוב או אפשר ללמדם באחת המידות, **ומהם הלכה**

למשה מסיני, **ומהם שנלמדו** באחת המידות ובהם נפלה מחלוקת, **ומהם גזרות**, ודינים בדרך העיון וגו'

² ראה במאמר **טעמי המקרא במורשת אשכנז, ר' יונה עמנואל זצ"ל, המעיין תשס"ב, ד. 14** פסוקים בתורה, 1 באסתר

ראה הספר **מדלג על ההרים-כהלכות הפסח** – תבניות טעמים אחדות ע"פ הגר"א, קדמא ואלא – קשר לשרש קד"ם, רביע – קשר לארבע, תביר – שבר

³ **אמרי נועם**, הרב הורוויץ מאיר בן אליעזר, **מועדים וחדשי השנה חסידות** {3} ע' 143, **התרנ"ו (ע"פ אוצר החכמה מצאתי בגי' 5 או 6)**

⁴ נמצא באוצר החכמה במוצאי שבת, ל שבת ליל ראש חודש אדר התשע"ג

עינו זה עוסק בתפקידי טעמי המקרא בד"כ בחמישה חומשי תורה, בנסיון להוכיח בעזושי"ת שלטעמי המקרא יש תפקידים (בנוסף להבנה תחבירית) המהווים רמז לדרשות חז"ל בפסוקים. העיון עוסק בעיקר בתורה ומעט בנ"ך (טעמי כ"א ספרים) וכמעט ללא מימצאים במערכת השונה של טעמי שלושה הספרים איוב, משלי, תהלים. והנה מפרש רש"י את **(בבלי יומא פ"א)** אביי אמר כדתניא **(דב' ואתחנן ויה')** **וְאַהֲבַתְּ אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ** שיהא שם שמים מתאהב על ידך **(רש"י לחברין)**, שיהא קורא **(רש"י מקרא)** ושונה **(רש"י משנה)** ומשמש תלמידי חכמים **(רש"י)** ללמוד תורה והב"ח מתקן תלמוד) היא **יישוב טעמי המשניות מה טעמן** ומהיכן למדו.

ועל-פי זה אולי אפשר לומר כי במקומות הרבים בגמרא כאשר נאמר **מאי טעמא** ומובא קרא חלקי או מלא, בעצם מרומז לטעמי המקרא התומכים בדרשה.

מובן מאליו, שאין כאן כוונה להקיף את כל טעמי המקרא בחמשה חומשי תורה ובספרי נ"ך, אלא ניסיון למצוא כמה שיותר פסוקים בהם יש אותם תבניות טעמי מקרא עם דרשות חז"ל או ביאורים בפסוק שנוכל לומר שתבניות הטעמים הזהות מרמזות לאותו תפקיד. גם בפסוקים שעסקנו בהם, לא הסברנו בד"כ את כל הטעמים ואת כל תפקידי הטעמים.

כדי למנוע כל לעז, ובפרט שבהז"ל ישנה התייחסות מועטת לטעמי המקרא, לכן הריני מודיע שהעיון אינו בא לחדש בדבר הלכה אלא להאיר הכתוב מפנים של הטעמים, להצביע על כך שיכול להיות שתבנית הטעמים במקרא מסוים מרמזת על כך שכאן מונח עניין מסוים ויתכן שבמקומות אחרים דרך הלימוד באותה תבנית טעמים תהיה דומה והתוצאות תהיינה לפי תוכן העניין. ואם לא התבטאתי כל פעם ואמרתי אפשר שמרומז כך או אחרת או לעניות דעתי זה מפני מרוצת / מליצת הלשון כדי לא להכביד על עצמי ועל המעיין. שגיאות מי ביני ומנסתרות נקני, עשויות להיות מכתבתי, מהעתקות, ממקורות עם שיבוש שלא זיהיתי. כל הערה ותיקון יתקבלו ברצון כדי להוציא מלאכה מנופה ונמצא שם שמים מתאהב על הבריות ומתקדש.

לכתחילה קראתי לו **טוב טעם ודעת למדני כי במצוותיך האמנתי** (תה' קי"ט), כאשר באותיות **למדני** מרומז שמי י"ד למ"ן היינו: י"ד גי' ז' ז' ובצירוף ז' אחת לאותיות למ"ן עולה זלמן. וגם בארמית ד' מתחלפת עם ז' ומתקבל י' זלמ"ן. ראשי התיבות טטוד"ל או טט מציינות את הארותי והערותי (גם ט' לעתים מתחלפת בז'). אבל עם התגבשות ההשערות הוסב שמו ל- **טעמי המקרא בהלכה ובאגדה, ספר התשע"א**, בהתשע"ו הבנתי שהתורה והתורה שבעל-פה גם משיאות עצות טובות בדרך ארץ ולכן בהתשע"ז הוסב השם ל- **טעמי המקרא והתורה שבעל-פה**

לאות חביבות נציג בתחילה את הברור הראשון שניסיתי לברר בקשר בין טעמי המקרא ודרשות חז"ל. התוצאה המוצגת נמצאה כעבור שנים אחדות של עבודת בירור.

בעקבות התבוננות בתבנית הטעמים זרקא סגול בשלוש עשרה מידות של הרחמים ב-**שמות פרשת כי תשא** ובאותה תבנית המופיעה בפרשת ציצית **במדבר פרשת שלח** וכמופיע הראשון של תבנית זאת בתורה בעשיית הרקיע ע"י הבורא יתברך שמו ב-**בראשית** ועם הידיעה של מאמר חז"ל הידוע שתכלת וכו' דומה לרקיע.

דוגמא זו משלבת ענין הלכתי עם אמונה בשלושה מקראות בתבנית טעמים זרקא סגול כאשר תפקיד התבנית הוא מוסיף מענינו על ענינו. **בראשית א, ז:**

וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת-הַרְקִיעַ וַיְכַבֵּל בֵּין הַמַּיִם אֶשֶׁר מִתַּחַת לַרְקִיעַ וּבֵין הַמַּיִם אֶשֶׁר מֵעַל לַרְקִיעַ וַיְהִי-כֵן: הַרְקִיעַ בְּאֲמוֹנָה שְׁמוֹת כִּי תִשָּׂא לְד,ו:

וַיַּעֲבֹר ה' וְעַל-פְּנֵי וַיִּקְרָא ה' ה' אֵל רַחֵם וַחֲנֹן אֲרָךְ אֲפִים וְרַב-חֶסֶד וְאַמֶּת: י"ג מידות של רחמים כמקור להלכות סליחות **במדבר שלח לך טו,לט:**

וַהֲיָה לָכֶם לְצִיצֵת וְרֵאיתֶם אֹתוֹ וַיִּכְרַחֵם אֶת-כָּל-מִצְוַת ה' וְעִשִׂיתֶם אֹתָם הַלְכוֹת צִיצֵת ככטוי להשגחה פרטית וְלֹא-תִחַדְרוּ אַחֲרָי לְכַבְּכֶם וְאַחֲרָי שִׁינְכֶם אֲשֶׁר-אַתֶּם זֵימִם אַחֲרֵיהֶם:

(במד' שלח טו,לט) וַהֲיָה לָכֶם לְצִיצֵת – מונח זרקא סגול – בתפקיד מוסיף מענינו על ענינו, מוסיף מחוטי הציצית עליהם ע"י כריכת פתיל אחד תכלת או לבן משמונה פתילי הציצת על שאר פתילי הציצית.

הציצית מקשרת אל **(בר' א, ז)** **וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת-הַרְקִיעַ** – מונח זרקא סגול הראשון בתורה, אף הוא מוסיף מענינו על ענינו כי כתוב רקיע אחד ונדרש בהז"ל **רבו רקיעים** היינו שניים או שבעה רקיעים ומשמעותם האמונית, וגם נדרש בהז"ל הקשר בין ציצית לרקיע כגון **מדרש תהלים (בובר) מזמור צ** ש-ציצית תכלת דומה לים ... וים לרקיע ... לקשת וקשת למראה דמות כבוד ה' ... מסתכלין בציצית כאילו הדר שכינה עליהן ... **וְרֵאיתֶם אֹתוֹ** ... להקב"ה.

הציצת קשורה בטלית ומקשרת לי"ג מידות של רחמים הנלמדים בכתוב השלישי אף הוא בזרקא סגול **(שם' כי תשא לז, י) וַיַּעֲבֹר ה' וְעַל-פְּנֵי וַיִּקְרָא ה'** אף הוא מוסיף מענינו על ענינו כ-כנדרש ב-**בבלי ראש השנה יז, ב** אמר רבי יוחנן: אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומר, מלמד שנתעטף הקדוש ברוך הוא כשליח צבור, והראה לו למשה סדר תפלה. אמר לו: כל זמן שישיראל חוטאין - יעשו לפני כסדר הזה, ואני מוחל להם. הקב"ה כביכול התעטף בטלית כאילו הוסיף על עצמו ועבר לפני התבה כשליח צבור ללמד הלכות סדר תפלה לסליחה.

במקביל להצבת הברור הראשון הנ"ל התחלתי בתהליך בירור בלימוד בבבלי מסכת מכות ואח"כ שבועות. במהלך הבירור בגמרא במדרשי חז"ל הקשורים להלכה, רשמתי את הטעמים במקראות המשמשים בסיס לדיון וגיליתי, מה שנראה לי, כעקביות בהתאמה חוזרת בין אופן הלימוד ובין טעמי הפסוק הנידון בפלוגתות וסוגיות אחדות ובין תבניות הטעמים. מתוך התמדה בסיעתא דשמיא בבדיקת הקשר בין תבניות הטעמים ותהליך הבירור ההילכתי והמסקנה בגמרא וכו' התפתחה ההבנה שיתכן ותבניות הטעמים בתפקידים שנמצאו והוגדרו מהוות מעין כלי הדרכה להבין מקור לדרשות חז"ל שלא היו מובנות מדרשת הכתוב עצמו. יש להדגיש שלא כל סוגיה הצלחתי לקשר לתבנית טעמים כך שהשערות מבוססות רק על הפסוקים שנחקרו, ומתואמות רק עם הפסוקים שנחקרו ואינן מסקנה כללית. ועוד חזון למועד.

⁵ **דברים ואתחנן ויה: וְאַהֲבַתְּ אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ וְכָל-לִבְבְּךָ וְכָל-נַפְשְׁךָ וְכָל-מְאֹדְךָ:**

נראה לומר שתפקיד דרשתי של טעם או תבנית היא במספר תפקידים הדומים במשמעותם, כגון זקף-קטן בתפקיד המספר שתיים, ובתפקיד שתי דרשות, ובתפקיד היקש מענינו (מקשר בין שני ענינים), תביר שמשמש כמחלק, או ממעט וגם במובן של לא ממש כך, או יתיב שמשמעו לא פחות ולא יותר, או לא פחות או בדיוק כך או דווקא כך.

במהלך העיון בעזוהשי"ת עלה בדעתי האפשרות שחלק מתפקידי תבניות הטעמים קשורים להלכה למשה מסיני על-ידי הקשר בין בין טעמי המקרא ובין המידות שהתורה נדרשת בהם, שהם שלוש עשרה מידות של הברייתא דרבי ישמעאל ברבי יוסי הגלילי, ושלושים ושתיים מידות שהתורה והאגדה נדרשת בהם לרבי אלעזר ברבי יוסי הגלילי ועוד דרכי לימוד הנמצאות בחז"ל, כגון "היקש", וכגון מהמידות שכנס המהרז"ו "גורעין ומוסיפין ודורשין", כתוב ש"הוא סתום לא בא הכתוב לסתום אלא לפרש". ופירש רש"י ב-(**בבלי פסחים כדא**), וכל המדות הלכה למשה מסיני.

עם התפתחות העיון התברר שתבניות הטעמים הם תהליכי לימוד, שחלקם עשויים לרמז אל דרשה במידות הנ"ל כניסוחה או כמקצת מניסוחה, כעין נדמים להגדרות של חלק מי"ג מידות ול"ב מידות ודרכי לימוד אחרות. לכן, חלק מתפקידי תבניות הטעמים מוגדרים בניסוח הדומה לשמות המדות המובאות בברייתות וחלקם הוגדרו בניסוח חלקי של המידות. והשתמשנו בשמות המידות בהשאלה בלבד. לכן כתוב בעיון בעין ואם לא כתוב יש להתייחס לזה במובן של בעין שלוש עשרה מידות של הברייתא דרבי ישמעאל ברבי יוסי הגלילי, ובעין שלושים ושתיים המידות שהתורה והאגדה נדרשת בהם לרבי אלעזר ברבי יוסי הגלילי, או כעין דרך דרשה אחרת שלא מהברייתות האלו. עד עתה רק ב-(**בר' וישלח לו'ג**) **וְתִמְנַעַן הַיְתָה** וגו' זוהה, בפירושי הראשונים קשר בין תבנית טעם ומידת דרשת תורה. **רשב"ם** ... ראיתי ב-**שוחר טוב וְתִמְנַעַן** מחובר גם לפסוק העליון, ב-**שכל טוב** הטעם אחרי מלת **וְתִמְנַעַן** נקרא קו מפסיק (פסק), ב-**לקח טוב** נקרא לגרמיה (לעצמו), ו-**רמב"ן** מפרש שהמלה היא מופע של מידה י"א לר' אלעזר בר' יוסי הגלילי "סדור שנחלק". המהרז"ו בפירושו לברייתא ל"ב מידות מביא דוגמאות למידה זו בכתובים בטעמי מקרא אחרים.

אף הלכה למשה מסיני שנמסרה ללא דרשה בפסוקים או באחת מהמידות יש לה רמזים בטעמי המקרא, כמוסבר להלן. הגמרא ב-**בבלי יומא עאב**, מביאה שתי הלכות שאינן כתובות במפורש בתורה והתקבלו במסורת גמרא גמירי לה – הלכה למשה מסיני (**רש"י סנהדרין מזא**), והנביא יחזקאל הסמיכם בפסוקים בנבואתו. ההלכות הן: (א) כי צווי התורה לעשות ממש כוונתה לפשתים (**יחזקאל מד, יח**) **פִּאֲרֵי פִּשְׁתִּים**, וגו' (ב) שכהן ערל לב היינו שנתנכרו מעשיו לאביו שבשמים, לא ישרת במקדש (**יחזקאל מד, ט**) **כָּל-בֶּן-בְּנֵי עֵרָל לֵב וְעֵרָל בֶּשֶׂר לֹא יָבִיא אֶל-מִקְדָּשִׁי**. וכדאיתא בגמרא ... הא מקמי דאתי יחזקאל מאן אמרה (ולפני שבא הנביא מי אמר זאת)? אלא: גמרא גמירי לה (נמסר במסורת), ואתא יחזקאל ואסמכה אקרא (והנביא קבע המסורת בפסוק בנבואתו). הכא נמי, גמרא גמירי לה, ואתא יחזקאל ואסמכה אקרא.

לקביעת הגמרא כי כהן ערל בשר או ערל לב פסול לעבודת המקדש הוא הלכה למשה מסיני, מוצע רמז בטעמי המקרא של הפסוק הבא:
שמות בא יב, מח: וְכִי-יָגִיד אִתָּךְ גֵּר וְעִשָׂה פֶּסַח לֹהֲ
הַמּוֹל לֹו כָּל-זֶכֶר וְאִוָּ יִקְרַב לַעֲשׂוֹתוֹ וְהָיָה כְּאֶזְכַּח הָאָרֶץ
וְכָל-עַרְל לֹא-יֵאָכֵל בּוֹ:

הַמּוֹל לֹו כָּל-זֶכֶר – דרגא מונח רביע, בתפקיד תיקון הקלקול שנמשך מחטא אדם הראשון, פשט הפסוק הוא במילת גר לאכילת פסח להסיר ממנו ערלה שבאה לעולם מחטא אדם הראשון. הדרש ע"פ תבנית טעמי המקרא **הַמּוֹל לֹו כָּל-זֶכֶר** – דרגא מונח רביע, תיקון לקלקול בהסרת ערלת בשר **וְאִוָּ יִקְרַב לַעֲשׂוֹתוֹ** - פשטא מונח זקף-קטן, זקף-קטן בתפקיד של שתיים, הוא (א) עיכוב ערל ישראלי מקרבן פסח; ו-(ב) רמז להלכה למשה מסיני כי כהן ערל פסול לעבודה. כהן ערל היינו בעל ערלת בשר או בעל ערלת לב, היינו שנתנכרו מעשיו לאביו שבשמים, הנובע מיצר הרע שבא לעולם בחטא אדם הראשון.

1.3 עיון בפסוקי תנ"ך אחרים ללימוד בטעמי המקרא

[**בבלי סנהדרין לדא**] אמר אביי (**תה' סב, יב**) **אֶתְּחַל דְּכָר אֱלֹהִים שְׁתִּימְיֵנוּ שְׁמַעְתִּי כִּי עָוֹ לְאֵלֹהִים** - מקרא אחד יוצא לכמה טעמים, כלומר ללימודים אחרים. דרישת כתוב אחד שוב ושוב וקבלת מסקנות הלכתיות אחדות.

[**בבלי סוטה מטא**] **מתני'**. בפולמוס של אספסינוס - גזרו על עטרות תננים ועל האירוס. בפולמוס של טיטוס - גזרו על עטרות כלות, ושלא ילמד אדם את בנו יונית. בפולמוס האחרון - גזרו שלא תצא הכלה באפריון בתוך העיר; ורבותינו התירו שתצא הכלה באפריון בתוך העיר. משמת ר"מ - בטלו מושלי משלים. משמת בן עזאי - בטלו השקדנים. משמת בן זומא - בטלו הדרשנים.
[רש"י בבלי סוטה מטא]

הדרשנים - שהיה בקי בטעמי המקראות כדאמר לא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בלילות עד שדרשה בן זומא (ברכות דף יב:).
(דברים דאה טז, א) **לֹא-תֹאכַל עֲלֵיו חֶמֶץ שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכַל-עֲלֵיו מִצּוֹת לַחֶם עֲנִי**
כִּי בַחֲפוּזוֹ יֵצֵאת מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְמַעַן תִּזְכֹּר אֶת-יוֹם צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כֹּל יְמֵי תְנִיף:
[**בבלי ברכות יבב, משנה**. מזכירין יציאת מצרים בלילות. אמר רבי אלעזר בן עזריה: הרי אני כבן שבעים שנה, ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בלילות עד שדרשה בן זומא. שנאמר: **(דב' דאה טז, א)** **לְמַעַן תִּזְכֹּר אֶת-יוֹם צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כֹּל יְמֵי תְנִיף:**
יְמֵי תְנִיף - הימים, **כֹּל יְמֵי תְנִיף** - הלילות; וחכמים אומרים: **יְמֵי תְנִיף** - העולם הזה, **כֹּל** - להביא לימות המשיח.
כֹּל - חולם חסר, מקיף הכל ממש. צצית היא חובת בגד יום שהוא **יְמֵי תְנִיף** - הימים,
אפשר כי בן זומא דורש מטעם טפחה במלת **כֹּל** - בתפקיד שני ורבי, וגם בתפקיד כפוחה טפח להתאפיין מהכתוב אחריו **יְמֵי תְנִיף** ולכן משנוי והרבו מרחיב את **יְמֵי תְנִיף** ללילות.

[**בבלי סוטה מטב**] משמת רבן יוחנן - בטלה החכמה. ת"ר: משמת רבי אליעזר - נגזו ס"ת. משמת רבי יהושע - בטלה עצה ומחשבה. משמת ר"ע - בטלו זרועי תורה, ונסתתמו מעיינות החכמה.

[**רש"י בבלי סוטה מטב**] זרועי תורה - עומק סברא ולסמוך טעמי תורה שבעל פה על מדרשי המקראות ואותיות היתרים ולשונות המשתנים במקרא. (ה בשבת ויגש, ה טבת התשע"ו) הרב חנס חיים לייב והרב אולבסקי ישראל משה, טעמי תורה שבעל פה על מדרשי המקראות אלו טעמי המקרא.

[בבלי עירובין כא,ב] אמר רב המנונא: מאי דכתיב **(מלכים א' ה,ב)** **וַיִּדְבֹר שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים מְשָׁל וַיְהִי שִׁירָו חֲמִשָּׁה וְאַלְף**: מלמד שאמר שלמה על כל דבר ודבר של תורה שלשת אלפים משל, על כל דבר ודבר של סופרים **חֲמִשָּׁה וְאַלְף** טעמים. דרש רבא: מאי דכתיב **(קהלת יב,ט)** **וַיִּתֵּר שְׁהִיָּה קְהֵלֶת חֲכָם עוֹד לְמֹד-דַּעַת אֶת-הָעַם וְאַנְן וְחִקְרַ תַּנְן מְשָׁלִים תְּרַבְּהָ: (קהלת יב,ט)** לְמֹד-דַּעַת אֶת-הָעַם - דאגמריה בסימני טעמים, ואסברה במאי דמי ליה. (לימד סימני הטעמים והסביר דברים במשלים הדומים לענין) ... **(שח"ש ה,א)** **קְנֻצוֹתָיו תִּלְתְּלִים**. אמר רב חסדא אמר מר עוקבא: מלמד שיש לדרוש על כל קוץ וקוץ תילי תילים של הלכות. **[רש"י בבלי עירובין כא,ב]** פירש משל - טעם. אגמריה בסימני טעמים - קבע לה מסורת וסימנין, בין בתיבות המקרא בין בגירסא של משנה.

(כב ניסן התשע"ג) **[מהרש"א חידושי אגדות בבלי עירובין כא,ב]** מבאר דפי' מלת טעמים לאו היינו טעם הענין אלא פיסוק טעמים כגון זרקא וסגול כו' שיש לנו היה לו לשלמה ה' ואלף פיסוק טעמים והיינו דכינה אותן שירו דפיסוק טעמים לפי התנועות של הפיסוק הוא ממש שיר וב(בבלי) **נדרים** (לז,ב), מוכח שהן מן התורה מדכתיב **(נחמיה ח,ח)** **וַיִּבְיְנוּ בַּמִּקְרָא** וגו' ודקאמר נמי בסמוך (במאמר רבא) דאגמריה בסימני טעמים היינו נמי ע"י פיסוק טעמים ונקט ליה הכא (חזר לדברי רב המנונא) גבי דברי סופרים לרבנותא (לחדוש) דאפילו בד"ס (בדברי סופרים) היה לו פיסוק טעמים וכ"ש בד"ת (וכל שכן בדברי תורה) ודו"ק: טט – אפשר כי כל קוץ כולל אותיות כפי פנים יפות (שמות כי תשא לד) וכולל גם את טעמי המקרא כפי המהרש"א הנ"ל, שהעיון מגלה שיש בהם מדרגות שונות של דרשות. בדרך העיון על תפקידי תבניות טעמי המקרא אנו מגלים תפקידי תבניות הטעמים ש- היה לו לשלמה ה' ואלף פיסוק טעמים – היינו אפשר כי מלת **(מל' א ה,ב)** **חֲמִשָּׁה** מרמזת לחלוקת הטעמים לעוצרים ומשרתים, בחמש דרגות. ארבע דרגות בעוצרים: קיסר, מלך, משנה, שלישי, ודרגת המשרתים. בכל דרגה יש מספר טעמים שאפשר כי טעם מרכא במלת **חֲמִשָּׁה** בתפקיד רבוי מרמז לכך. טעמי המקרא עצמם וצירופיהם מהווים תפקידי דרישת הכותב **וְאַלְף** במשמעויות (א) ו"ו קמוצה, אל"ף קמוצה מרמז לענין לימוד, ללמד כמשמע כפי רש"י מל' א' ה,ב, וכפי מלבי"ם ע"פ (איוב לג, לג) ואללף חכמה; (ב) מספר גדול של תילי תילים של הלכות בנגלה ולדורות. מציאת תפקידים אלו בנגלה עשויה להביא גלוי למקצת מ-רבוא רבבות עולמות (של) הטעמים והנקודות והתגין כו' שכולם אינם באים כלל לידי גלוי בתורה שבעל פה והם הנק' עלמין סתימין דלא אתגליין" **[בעל התניא, לקוטי תורה, ברכה]**.

עזרא היה אחרון המקבלים של התורה ברוח הקדש **[סדר תנאים ואמוראים חלק א]** ולימד תורה, דרכי קריאתה ולימודה לשבי ציון כנאמר בפסוק הבא שהוא המקור העיקרי בתלמוד לדיעה שהתנ"ך נקרא בטעמי המקרא.

נחמיה ח,ח: וַיִּקְרְאוּ בַסֵּפֶר בְּתוֹרַת הָאֱלֹהִים מִפֶּה־שֵׁם שְׁכָל וַיִּבְיְנוּ בַּמִּקְרָא: פ

על פסוק זה נאמר ב- **[בבלי מגילה ג,א בבלי נדרים לז,ב]**, אמר רב איקא בר אבין אמר רב חננאל אמר רב: מאי דכתיב **(נחמיה ח,ח)**

וַיִּקְרְאוּ בַסֵּפֶר בְּתוֹרַת הָאֱלֹהִים מִפֶּה־שֵׁם שְׁכָל וַיִּבְיְנוּ בַּמִּקְרָא:

וַיִּקְרְאוּ בַסֵּפֶר בְּתוֹרַת הָאֱלֹהִים זה מקרא, **מִפֶּה־שֵׁם** זה תרגום, **וְשֵׁם שְׁכָל** אלו הפסוקין, **וַיִּבְיְנוּ בַּמִּקְרָא** אלו פסקי טעמים ואמרי לה אלו המסורת, **רש"י, מגילה פסקי טעמים**. הנגינות קרויין טעמים. **[רבינו יהונתן מלוניל, מגילה]** (מהדורת מתיבתא) **וַיִּבְיְנוּ**

בַּמִּקְרָא אלו פסקי טעמים. כגון טפחא ואתנחתא וזקף ותביר וחבריהם. **[ר"ן, נדרים]** ע"פ הגהות **[שלמי נדרים]** **וַיִּבְיְנוּ בַּמִּקְרָא** אלו פיסוק טעמים. שעל ידיהם מבין המקרא כפי תנועת הטעמים וכו' ... כדאמר פ"ק דחגיגה ו,ב נפקא מינה לפסוקי טעמי. **[הרא"ש**

נדרים לז,ב] פיסוק טעמים. שע"י הניגון מבינים לחבר המקרא למעלה ולמטה.

חשוב להדגיש שהמקור לעיל הוא כדעת רב שהטעמים הם מדאורייתא, ואילו דעת רבי יוחנן שהטעמים הם לא מדאורייתא ודורש מהמלים **וַיִּבְיְנוּ בַּמִּקְרָא** ע"פ **[תוספות]** **ואמרי לה אלו המסורות** - מאן דאית ליה פיסוק טעמים לאו דאורייתא מפרש אלו המסורות חסירות ויתירות (כלומר רבי יוחנן פוסק כה"אמרי לה"). במבוא לספר **[תורת המונח, הרב י"י פוזן, התשע"א]** מביא שנראה מהר"ן ומהמאירי שאף לרבי יוחנן הסמיכו את פיסוק הטעמים לפסוק הנ"ל וכן מביא הריטב"א שפרש שאף לרבי יוחנן עצם פיסוק הטעמים הוא מהתורה אלא שאין חובה ללמדם חינוך.

וב-**[ירושלמי מגילה פ"ד ה"א (וילנה כט,א)]** נדרש המקור לטעמי המקרא ממלים אחרות בפסוק זה. מניין לתרגום רבי זעורא בשם רב חננאל **(נחמיה ח,ח)** **וַיִּקְרְאוּ בַסֵּפֶר בְּתוֹרַת הָאֱלֹהִים מִפֶּה־שֵׁם שְׁכָל** אילו הטעמים **וַיִּבְיְנוּ בַּמִּקְרָא** זה המסורת ויש אומרי' אילו ההכרעיים ויש אומרי' אילו ראשי פסוקים **[קרנן העדה] - וְשֵׁם שְׁכָל - אילו הטעמים** ע"י הטעמים אדם מבין פירוש ועניני המקרא.

מקור נוסף מ-**[בבלי נדרים לז,ב]** אמר רבי יצחק: **מקרא סופרים, ועיטור סופרים, וקריין ולא כתיבן, וכתבין ולא קריין** - הלכה למשה מסיני. **מקרא סופרים**: ארץ, שמים, מצרים.

ר"ן מקרא סופרים ארץ ארץ - שכשיש בו אתנחתא נקרא ארץ בקמץ. **[תוספות]** **מקרא סופרים** ארץ ארץ - [שמשתינן] באתנחתא וזקף קטן שמים מצרים.

מקור נוסף ע"פ דברי מורו של הר"ן על **עיטור סופרים**: **(בר' וירא יח,ה)** **אֶתֶר תַּעֲבְרוּ, (בר' ח"ש כד,ג)** **אֶתֶר תִּלְּךְ: (במ' מטות לא,ב)** **אֶתֶר תִּאֲסַף (תה' סח,כ)** **קְדָמוֹ שָׁרִים אֶתֶר נִגְנִים (תה' לו,ג)** **צְדָקְתָהּ קְהַרְרִי-אֶל.**

וב-**[ר"ן]** ... כל הני אחר מיתרין הן ואינן אלא לתפארת הלשון וגו' ... **ובדברי מורי** ראיתי **דעטור סופרים** היינו שכותבין טעם מפסיק ב-**אחר** (טט: צ"ע כי כאן טעם מחבר) כי היכי דלישתמע אח"כ תלך ואח"כ **(בר' וירא יח,ה)** **תעברו** ... ואלמלא ההפסק היה במשמע אחר שתלכו אחר שתעברו ... וקרי ליה עטור סופרים (טט – חלוף סדר המלים) משום דמעטרי לה למילתא בטעם הקריאה (טט – מנעים את הקריאה).

אפשר לדרוש בפסוק הזה ע"פ ההשערות של העיון על תפקידי תבניות טעמי המקרא, אף רמז לדרכנו למציאת רמזים בטעמי המקרא לדרשות חז"ל, נערך בעזרת הרב א"מ פערל נ"י

נחמיה ח,ח: וַיִּקְרְאוּ בַסֵּפֶר בְּתוֹרַת הָאֱלֹהִים מִפֶּה־שֵׁם שְׁכָל וַיִּבְיְנוּ בַּמִּקְרָא: פ

הרב א"מ פערל הקשה כי לפי סדר המקרא **(נחמיה ח,ח)** הפירוש צריך להיות כסדר הבא:

הגמרא ב-**[בבלי מגילה ג,א]** לימדה כי פיסוק טעמים נדרש מהמלים **וַיְבִינּוּ בַמִּקְרָא** שהן בסוף הפסוק. והרי קריאת הפסוק חייבת להיות עם הטעמים כדי להבין תורת אמת והיה צריך להיות לאחור המלים **וַיְקַרְאוּ בַסֵּפֶר בְּתוֹרַת הָאֱלֹהִים** – על-פי הטעמים היינו ע"פ **וַיְבִינּוּ בַמִּקְרָא** – זה פיסוק טעמים ואח"כ **וְשֹׁם שֶׁכָּל** – אלו הפסוקים. ומדוע נקבעה דרשת **וַיְבִינּוּ בַמִּקְרָא** בסוף הפסוק? ע"פ ההשערות על תפקידי תבניות טעמי המקרא נוכל לתרץ כדלהלן:

וַיְקַרְאוּ בַסֵּפֶר בְּתוֹרַת הָאֱלֹהִים – מרכא תביר מרכא טפחא, בתפקיד קבוצת פרטים הקשורים בנושא קריאה בספר תורת האלקים, והשונים בהלכותיהם לגבי הנושא. יש מכאן רמז בטעמי המקרא שלא כל הנקרא והמתורגם בימי עזרא אפשר לקרוא או לתרגם ברבים. והפרטים והלכותיהם מפורטים ב-**[בבלי מגילה כה,א משנה:]** (א) מעשה ראובן נקרא ולא מתורגם, ברכת כהנים, מעשה דוד ואמנון - נקראין ולא מתרגמין. (ב) מעשה תמר נקרא ומתרגם, מעשה עגל הראשון נקרא ומתרגם, (ג) (מעשה עגל ה) השני נקרא ולא מתרגם. וגם ב-**גמרא**. איתא תנו רבנן: (א) יש נקריין ומתרגמין, (ב) ויש נקריין ולא מתרגמין, (ג) ויש לא נקריין ולא מתרגמין. וגו'

בְּתוֹרַת הָאֱלֹהִים – מרכא טפחא, בתפקיד קבוצה שעשויה לגדול, יתור לרבות המקראות בתוך כל או חלק מפרטים הנ"ל. **מְפָרֵשׁ** - זה תרגום (**בבלי נדרים לז,ב**), בטעם אתנח, בתפקיד מגביל. התרגום כתוב אבל לא כל דבר הנקרא מתורגם ברבים.

הסיפא של הפסוק **וְשֹׁם שֶׁכָּל וַיְבִינּוּ בַמִּקְרָא**: מרמזת לתמצית ההשערה על תפקידי תבניות הטעמים. **וְשֹׁם שֶׁכָּל** – אלו הפסוקים, תבניות הטעמים מוגדרות בתוך חצאי פסוקים (בין סלוק לאתנח, בין אתנח לסלוק) ובמקום של זרקא סגול בתוך שלישי פסוק.

וַיְבִינּוּ בַמִּקְרָא – המלים מלמדות על הבנת המקרא ע"פ דרשת התוכן, טעמי המקרא מלמדים על הבנת המקרא ע"פ פיסוק טעמים. פירש **[קרבן העדה ירושלמי מגילה פ"ד ה"א]** - **וַיְבִינּוּ בַמִּקְרָא אילו ההכרעים** – מה למעלה ומה למטה, פיסוק הפסוק ודרישת הפסקי ענין והפסקי דבור בתוך הפסוקים, ואיך הכתובים מלמדים ביניהם. אחד מאופני הלימוד בין חלקי פסוק הוא אלפניו ולאחריו הנמצא בתבנית הטעמים של הסיפא של הפסוק **וְשֹׁם שֶׁכָּל וַיְבִינּוּ בַמִּקְרָא**. תבנית הטעמים מדגימה ללימוד ממקום למקום, בתוך חצי או שלישי פסוק, בין חצאים סמוכים, ומזה גם השערה ללימוד בין חצאים רחוקים. בתוך ההסבר משולב הסבר תבנית הטעמים של המלים **וַיְבִינּוּ בַמִּקְרָא**.

וְשֹׁם שֶׁכָּל – (אתנח) מונח זקף-קטן והוא תיאור ואחריו **וַיְבִינּוּ בַמִּקְרָא** – טפחא סלוק והוא פעולה, תבנית אפשרית ללימוד לאחריו ואלפניו. זה פועל בשלבים:

- (א) משמעות הלאחרי הוא **וַיְבִינּוּ** – טפחא בתפקידים (א) פותחת טפח להתאפיין מהכתוב אחריה **בַמִּקְרָא** – סלוק בתפקיד הגבלה (=ממעט) על הכתוב. בזה מיושב מדוע דרשה זאת מופיעה בסוף הפסוק כי בטעם סלוק מרומז תפקיד הגבלה, שלא כל פרשה נקראת או מתורגמת ברבים. ופסוק זה הנדרש על כללות הטעמים מהווה דוגמא לרבייים ומיעוטים הנדרשים מתבניות הטעמים.
- (ב) **וַיְבִינּוּ** – טפחא, טופח (כעין רבוי) - התפשטות אפיון מהכתוב משמאלו (הלאחרי), היינו **בַמִּקְרָא** – סלוק, לכתוב מימינו (אלפניו). ההגבלה הבאה מהסלוק עוברת אלפניו
- אל (א) **וְשֹׁם שֶׁכָּל** – בתוך חצי הפסוק להגביל גבולות הפסוקים והגדרות תבניות הטעמים בתוכם
- אל (ב) – חצי הפסוק שלפניו **וַיְקַרְאוּ בַסֵּפֶר בְּתוֹרַת הָאֱלֹהִים מְפָרֵשׁ** ללמד להתבונן ב-**וְשֹׁם שֶׁכָּל** בדרשות של רבוי ומיעוט (הגבלות) למיניהם, ע"פ התוכן וע"פ טעמי הכתוב שקראו ולהסיק מסקנות בדרשות.

הגמרא בדרך כלל לא מזכירה את הטעמים. ב-**בבלי יומא נב,א** נאמר והתניא, איסי בן יהודה אומר: חמש מקראות בתורה אין להן הכרע: **רש"י** **אין להם הכרע** - לדעת היכן הן נוטין. ועיין ב-**חידושי הריטב"א** (במקום שמסביר) **חמש מקראות אין להם הכרע**. נראה פירושו שאין להן הכרע מלשון דקראי (מפשט הפסוק) כל היכא דליכא פיסוק דקראי או הפסק טעמים (אין להם הכרע מפשט הפסוק בלי פיסוק טעמים), דאילו השתא דאיכא פיסוק דקראי והפסק טעמים נתברר ספיקן (אבל עכשיו כיוון שהם מפוסקים בטעמים מתבררים הספקות ויש להם הכרע). **רבי עקיבא איגר** (במקום) מציין עוד מקום לנושא **חמש מקראות בתורה אין להם הכרע**. עיין ירושלמי פרק אין מעמידין. לא נעסוק בנושא זה כאן.

איזכור הקריאה בטעמי המקרא נמצא ב-**בבלי ברכות סב,א** מפני מה אין מקנחין בימין אלא בשמאל? ... רב נחמן בר יצחק אומר: ... כתנאי ... **רבי עקיבא אומר: מפני שמראה בה טעמי תורה**. **רש"י** **טעמי תורה** - נגינות טעמי מקרא של תורה נביאים וכתובים, ... מוליך ידו לפי טעם הנגינה (מרמז איך לקרוא).

1.4 סדר הברור

ע"י ניתוח פסוקים רבים, בעיקר בתורה ולעתים בנ"ך, העוסקים במצוות ובעלי תבניות טעמים דומות, מתגלה עקביות בתהליך (דרך הלימוד) הסקת המשמעות ההילכתית, כמובן כל מקום לענינו. ההשערות על תפקידי תבניות הטעמים מבוססות רק על הפסוקים שנחקרו וההתאמה חייבת להיבדק בכל פסוק. לכן אינן מסקנה כללית. יתכן ותבניות הטעמים בתפקידים שנמצאו והוגדרו מהוות מעין כלי הדרכה להבין מקור לדרשות חז"ל שלא היו מובנות מדרשת הכתוב עצמו. העיון משתדל להציג כל ממצא והשערה, במיוחד הקשורה להלכה, בין בטעמים בודדים ובין בתבניות מרכבות. לא לכל הטעמים הבודדים מוצגים ממצאים אף שהזכרנו את רובם. שמות הטעמים מעורבים, חלקם על-פי מנהג האשכנזים וחלקם על-פי מנהג הספרדים. גם ניתן הסבר לחלק מהם ע"פ הבנתנו במשמעותם בשני המנהגים. טעמי המקרא נקראים ברובם בתבניות מרכבות. ישנם ממצאים למשמעות טעמים בודדים שהגענו אליהם כגון **רביעי, פזר**, ע"י הסקת מסקנה מהנידון בתורה שבע"פ במלה שהטעם מטעים או מקבוצת מלים שבין טעמיה נמצא הטעם המסוים. לגבי טעמים מסוימים כגון **זקף-גדול**, ההסקה באה בד"כ ממילה בודדת. **קדמא ואזלא** מטופל כזוג.

ישנם טעמים שמופיעים במספר תבניות שונות. כגון תבנית **דרגא מונח רביעי** ותבנית **דרגא תביר טפחא** ותבנית **דרגא מרכא-כפולה טפחא**. טעם דרגא מופיע בצירוף במספר תבניות ובכל אחת מהן התקבלה ההבנה שלכל תבנית ישנה משמעות אחרת. אף שהדרגא מופיעה בכל אחת מהן ועשויה להציג גם תכונת עצמאית. אפשר להמשיך זאת לצליל הנשמע מהשמעת תו נגינה בודד לעומת צליל או אקורד הנשמע מהשמעת תווי נגינה אחדים ביחד. הסה"כ נותן משמעות שונה מהתו הבודד.

1.5 חלוקת הטעמים הידועה לעוצרים ומשרתים-מחברים.

על פי פשט, הטעמים נלמדים כמחברים ועוצרים והעיון מציג אותם בתפקידים המוסקים מדרשות חז"ל. העיון מעלה, שהטעמים המחברים אינם משרתים בלבד לטעמים העוצרים אלא לעתים גם בעלי תפקידים עצמאיים או מסמלים התפשטות משמעות הטעם העוצר אל המלים המוטעמות בטעמים המחברים-משרתים.

באופן המקובל, בשיטה האשכנזית בעשרים ואחד מספרי התנ"ך וללא ספרי אמ"ת (איוב, משלי, תהלים) יש עשרים וחמישה סימני טעמים ועוד סימן מתג. הגר"א מציג בספר דיקדוק המקרא, באותם סימנים, ל"ט טעמים כי מרבה להן תפקידים לפי סיבות שונות. עיון זה מטפל ברוב העשרים וחמישה הסימנים. בגישה התחבירית הטעמים משמשים לפיסוק תחבירי, הטעמה, נגינה מוסיקלית וטעם פסק גם מפריד בין מלים המסתימות ופותחות באותיות אהו"י ואותיות שוות (שו"ע או"ח ס"ס"א, ס"ע"כ). גישה זאת מחלקת הטעמים לשתי קבוצות קבוצת המושלים וקבוצת המשרתים.

- **קבוצת המושלים** למיניהם (קיסר, מלך, משנה, שלישי) הנקראת כך כי קובעים פסוק עיקרי של הפסוקים, הם נקראים גם עוצרים. אפשר שטעם עוצר נקרא מלך במשמעות עצור ועזוב בתורה, היינו מושל.
- **קבוצת המשרתים** הנקראים גם מחברים. אפשר שטעם מחבר נקרא משרת מפני שהוא יוצא בשליחות העוצר, מרחיב השפעת העוצר.

בספר מאור התורה, הרב וויינשטאק זצ"ל מוצגות חמש מסורות לשמות הטעמים במרכזים שונים. העיון משתמש בשמות הטעמים כמנהג האשכנזים וכמנהג הספרדים. בין מנהגים ידועים אחרים נמצא את מנהג האיטליאנו ומנהג התימנים, ידוע מנהג הגר"א (ל"ט טעמים) ומנהג שהציג הרב הילדסהיימר בספרו משפטי הטעמים (כ"י"ב טעמים).

בספר מאור התורה, הרב וויינשטאק זצ"ל הציג את הטעמים לפי תפקידם התחבירי כעוצרים בארבע מדרגות ומחברים-משרתים במדרגה אחת בשמותם כמנהג האשכנזים

דרגת העוצר קיסר **אתנחא. סלוק (=סוף-פסוק)**
דרגת העוצר מלך **סנול. זקף-קטן. זקף-גדול. שלשלת. טפחא**
דרגת העוצר משנה **רביעי. זרקא. פשטא. יתיב. תביר**
דרגת העוצר שלישי **תלישא-גדולה, קרני-פרה, פזר, אזלא-גרש (=אזלא), גרשי"ם. מונח-לגרמיה** |
טעמים משרתים **תלישא-קטנה, קדמא, פסיק, מקף, דרגא, מרכא, מרכא-כפולה, מהפך, מונח, ירח-בן-יוקו**

לטובת הבנת הקורא מוצגים הטעמים לפי תפקידם התחבירי כעוצרים ומחברים-משרתים בשמותם כמנהג הספרדים

דרגת העוצר קיסר **אתנחא. סלוק (=סוף-פסוק)**
דרגת העוצר מלך **סנולתא, זקף-קטן, זקף-גדול, שלשלת, טרחא**
דרגת העוצר משנה **רביעי, זרקא, פשטא, תרי קדמין (=פשטא מלעלית), יתיב, תביר**
דרגת העוצר שלישי **תלשא, קרני-פרה, פזר גדול, אזלא-גרש, שני גרשין, מונח-לגרמיה** |
טעמים משרתים **טרסא (=תלשא), קדמא, פסק, מקף, דרגא, מאריך, תרי טעמי (=תרי חוטרין), שופר הולך, שופר מהפך, ירח-בן-יוקו**

הטעמים בשמותיהם כמנהג הספרדים ע"פ חומש "איש מצליח" ישיבת כסא רחמים, הרב מאיר מאזוז הי"ו

זרקא מקף-שופר הולך סנולתא
פזר גדול תלשא אזלא גרש פסק רביעי

קדמא שופר-מהפך פשטא תרי קדמין (=פשטא מלעלית) זקף-קטן זקף-גדול

שלשלת שני-גרישין תרי טעמי (=תרי חוטרין)

דרגא תקיר מאריך טרחא אתגח

יחיב מאריך טרחא סלוק (=סוף-פסוק)

טעמים נוספים: **טרסא (=תילשא), ירח-בן-יומו, קרני-פרה**

הגרא דקדוק ופירוש על התורה ע' כג (אוצר החכמה) הת"ק (תלישא-קטנה) אע"פ שלענין בג"ד כפ"ת הוא משרת אבל לענין הטעמים הוא אינו משרת נמצא ח"י טעמים הם שהם מפסיקים. הרב יהודה מארקס נ"י מעיר כי מנחת שי כתב כי בשיטת בן-נפתלי טרסא במילה המסתימת באותיות אהו"י ואחריה מלה הפותחת בבג"ד כפ"ת היא טעם עוצר ודוגמתו (כאן ע"פ בן-אשר) **(בר' וארא יט,יז) ויהי כהוציאם אתם ("כ" ללא דגש קל), וע"פ בן-נפתלי **ויהי כהוציאם** ("פ" בדגש קל)**

הרב וינשטוק זצ"ל בספרו **מאור התורה** מציין כי **תלישא-קטנה**, היא לפעמים טעם עוצר. בעדה המרוקנית אין הבחנה בין **תלשא**, ובין **טרסא (=תילשא) אור החיים** שמוצאו ממרוקו מתיחס לטרסא בשם תלשא **(וי' אמר כב,ג) ובת-כהן פי תהיה אלמנה** וגו')

חלוקת הטעמים לעוצרים ומחברים משמשת לתפקיד תחבירי של פיסוק המקרא, דוגמא לתפקיד תחבירי נמצא בפסוק **(שמות משפטים כא,לב) אם-עבד יגח השור או אמה פספו שלשים שקלים ותן לאדניו והשור יפקל: ס** בקריאת הפסוק ללא טעם התביר במלים אם-עבד לא היה נשמע האם העבד הוא זה שנגח את השור או להיפך. טעם התביר מפריד תחבירית ומציין כי השור הוא זה שנגח את העבד או האמה.

דוגמא של הבנת תפקיד טעם זקף-גדול כעוצר ע"פ דעת הראשון ר"ש סיריליאו

שמות משפטים כג,יא: והשביעית תשמטנה ונטשתה ואכלו אביני עמך ויתרם תאכל חנית השדה בן-תעשה לכרמך לזיתך:

ירושלמי שביעית פ"ט ה"ח מתניתין מי שהיו לו פירות שביעית והגיעה שעת הביעור מחלקן שלש סעודות לכל אחד ואחד. והעניים אוכלים אחר הביעור אבל לא העשירים דברי רבי יהודה. ורבי יוסי אומר אחד עניים ואחד עשירים אוכלין אחר הביעור.

גמרא ... מאי טעמא דר' יוסי, דכתיב ואכלו אביני עמך ויתרם וגו'

ר"ש סיריליאו גמ' ... ור' יוסי. סבר כולהו מצי אכלי. דרישא דקרא דכתיב **ויתרם** קאי לעמך, והכי קאמר ובעלי יתרה של עמך, דהיינו בעלי נכסים יאכלו, ואפילו משדות שלהן, וזה כל זמן ש- **תאכל חנית השדה** א"נ **ויתרם** עומד במקום, **וטעם המקרא יוכיח שיש זקף-גדול ב-ויתרם** ללמד שעומד לעצמו ולנתקו ממאכל חית השדה.

1.6 הטעמה רעיונית – מעבר לתפקידי הטעמים כעוצרים ומחברים לתפקידי דרישה ע"פ טעמים ותבניות טעמים.

לאחר שהיצגנו את הטעמים כעוצרים ומחברים מוצגת ההשערה שלטעמי המקרא יש גם תפקידים מעבר לתפקיד התחבירי, המרמזים לדרשות חז"ל שבמקרים רבים, למרות שהטעם הוא עוצר הוא מתחבר להמשך הפסוק. וכן טעם שהוא מחבר, בדרשות חז"ל הוא נדרש בפני עצמו. רעיון דומה מובא ב-**[תורה תמימה]**. שלמרות הטעם המפסיק דורשים סמיכות למלה שאחריו וזה לשונו **(שמות משפטים כא,ב) ... דכתיב שש שנים יעבד ובשביעית, זמנין דבשביעית נמי יעבוד** ^(א) **[ערכין י"ח ב']**: **... הערה כא) ... ומדרך חז"ל בהמלים הבאות בטעם מפסיק לדרשם לפניהן ולאחריהן, כמו ב- [ב"מ ק"ג ב'] (דב' ל"ח כ"ג), בחוץ תעמד והאיש אשר אתה נגשה בו, דרשו בחוץ תעמד והאיש, וב-מנחות נ"ה א' (י"ז ע"ג) לא תאפה חמץ חלקם נתתי אתה מאשי, דרשו לא תאפה חמץ חלקם, וב-מכות כ"ב] דרשו הפסוק (דב' ל"ח כ"ג) אך בעים יכנו גם לסוף פסוק הקודם לו (כ"ד רשעתו במספר: אך בעים יכנו), וכ"כ [תוס' בחולין ס' ב'] בפסוק ד-**(יהושע י"ג) ... חמשתו סרני פלשתים ... והענים: מתימן, וה"נ כן:****

בספר **[הכוזרי, מאמר שני, סעיף פ']** נמצאת התיחסות קצרה לנושא הטעמים והמפרשים רב מרדכי גניזי ובעל "אוצר נחמד" הרב ישראל הלוי מסבירים את השפעת הטעמים על הניקוד, ובין היתר מציינים את הנקודות הבאות:

- הטעמים **אתגח. סלוק. זקף** (טט לענ"ד כוונתו ל-קטן ול-גדול). **סגול'**. **רביע**. **שלשלת** הם הפסק ענין.
- הטעמים **אתגח. סלוק** הם גם הפסק דבור.
- טעם **זרקא** אמנם טעם עוצר אבל הוא משרת של **סגול'**.

התחלתי מהגדרה של הכוזרי

- (א) על הפסק דיבור שהוא בטעם אתגח או סלוק
- (ב) על הפסק ענין שהוא בטעם זקף או סגול

והתבוננתי מי הם הטעמים הנמצאים בדרך אל ההפסקים האלו. מתוך כך הגדרתי קבוצת/תבנית טעמים של הפסק דיבור שלפי מסורת ההטעמה יש בה רק טעמים תחתונים. התבנית עשויה להיות בסדר הבא: (סימון בסוגריים מרובעיים מורה שאין חובת הימצאות הטעם בתבנית)

[מונח] **דרגא** או **מרקא**

או [מונח] **תקיר**

ואחרי אלו [מרקא] **טפחא**

ואחרי אלו [מונח] **אתגח** או [מרקא] **סלוק**

- תפקידי הטעמים בנושא דרכי לימוד התורה (באופן כללי, לא ממצה ולא בלעדי):
- טעמים עליונים מסוימים מציינים דרך לימוד של נושא ופרטיו, כמו כעין היקש, כעין בנין אב, כעין כלל ופרט או רבוי ומיעוט ועוד דרכי לימוד בהגדרות, שחלקן בדרך השאלה בלבד נלקח מי"ג מידות של רבי ישמעאל ומל"ב מידות של רבי אלעזר ועוד דרכי לימוד שלא נכללו בבחינות המלמדות מידות אלו.
 - טעמים עליונים מסוימים וטעמים אמצעיים ותחתונים בתוך תבניות טעמים עליונים מכוונים את תהליך הלימוד בדרכי הלימוד המצוינים ע"י טעמים עליונים שצוינו בא'.
 - טעמים אמצעיים מסייעים ללימוד בטעמים עליונים ותחתונים, ע"י יצירת אגודים, הפרדות, היקשים. מטעם הפסק אפשר ללמוד גם ללא קשר לטעמים שבסביבתו.
 - טעמים תחתונים מסוימים מסייעים להכוונת הלימוד בתוך תבניות טעמים עליונים שצוינו ב(א). בתבנית הפסק דיבור הם מהווים תבניות רבוי ומיעוט – הגבלה ללא מעורבות של טעמים עליונים.
 - כגון **מרכא פשטא זקף-קטן**, כעין רבוי – הארכת / הרחבת השפעה או חלות אלפניו בנוסף על הרבוי של **זקף-קטן**
 - כגון **מרכא זרקא מונח סגול**, כעין רבוי מורחב על הענין של **זרקא... סגול**, דומה להשפעה על זקף-קטן
 - כגון **[מונח] זרקא [מונח] סגול**, כעין תוספת או גריעה מוגבלת מהענין של **זרקא... סגול**

תפקידים כלליים של תבניות טעמים מסוימות

- מהעיון מתברר כי ישנם תפקידים כלליים, דהיינו שאותו התפקיד מופיע במספר טעמים ותבניות בשינויים ביניהם. כגון:
- טעמים עליונים שבין תפקידיהם ישנו תפקיד המרמז לענין של מספר, מאחד ועד ארבע ויותר. אחד מתפקידי המספר לרמז ברישום מקוצר לדרוש מספר דרשות כהמספר המרמז בתבנית הטעם (א) ע"פ פסוקים (ב) ע"פ מסורת ללא פסוקים
- פשטא, מונח – אחד,**
זקף-קטן – שניים, שני פרטים בענין מסוים, שתי דרשות
זקף-גדול – שלוש, שלושה פרטים בענין מסוים, לפחות שתי דרשות באופן אחד ושלישית עשויה להזדרש באופן אחר
רביע – ארבע, ארבע דרשות או ערך (מספר) ארבע או רביעית
מונח רביע – כמו רביע על כל תפקידיו, או חמש ויתכן גם יותר לפי הענין
- תבנית טעמים בתפקיד לימוד אלפניו (כלומר מהכתוב המוטעם אל הכתוב שלפניו)
תלשא (תלישא-גדולה),
קדמא,
קדמא מהפך פשטא.
קיסר **[פשטא] מונח זקף-קטן** או קיסר **פשטא [מונח] זקף-קטן** והתוכן המוטעם בו הוא תיאור או מצוה או פעולה ולאחריה עוד מצוה או פעולה, כל התבנית כולה מלמדת אלפניה.
קיסר **מרכא [פשטא] מונח זקף-קטן** לימוד אלפניו לפניו
טפחא התפשטות לימוד מהתוכן המוטעם על ידה אלפניו
דרגא תבנית בטעם תחתון, העשוי להצביע למקום רחוק ממקומו.

(ג) הטעמים התחתונים **אתנח** או **סלוק** הם בתפקיד של הגבלה וקבוצת הטעמים התחתונים הקודמים להם מרמזים על קבוצת פרטים.

מסקנות העיון – תפקידי הטעמים בדרכי לימוד התורה

- מודל תפקידי תבניות הטעמים מבוסס על כ-14% מטעמי התורה פרט לגעיה ומקף, ועל כ-4000 דוגמאות מקוטלגות ומאות שאינן מקוטלגות מהתכנים של התורה שבעל-פה, שלדעתנו תפקידי תבניות הטעמים המוצעות מתואמים עמם
- אפשר כי טעמי המקרא הם ברמת רמז של הפרד"ס ומשמשים בהטעמה הרעיונית כפשט ברמז בדרש ובסוד
- בהסתכלות רחבה נוצרת רשת רעיונית בין חלקי תורה בתבניות דומות
- הלימוד ע"פ הטעמה רעיונית קיים בעת ובעונה אחת עם לימודים בדרכים אחרות, כמו המידות שהתורה והאגדה נדרשות בהם, ולעתים מרמז אליהם ומשתלב בהם.
- לכל טעם ותבנית טעמים יש כנראה תפקידים אחדים. לכן יש למצוא את כלל התפקידים של כל טעם ותבנית.
- לא בכל מופע של טעם ותבנית טעמים כל התפקידים פעילים. כל דרך לימוד נקבעת ע"פ התפקיד שהטעם ותבנית הטעמים משרה בהתאם לתוכן הפסוק והטעמים שלפניו ולאחריו. לכן יש למצוא בכל מופע לאיזה תפקיד אפשר להתאים את הטעם או התבנית.
- טעמים ותבניות מסוימים מציינים רבוי ואחרים מציינים הגבלה – מיעוט
- במופעים מסוימים הטעם או התבנית מרמזת לכעין רישום מקוצר המרמז לכתובים אחרים שיש לדרשם בהקשר לכתוב במקום הטעם.
- היות ומצאנו דמיון מסוים למידות שהתורה נדרשת בהם, לכן אנו מחפשים קשרים בין טעמים למידות ולדרכי לימוד אחרות בנוסף לרבוי ולמיעוט פשוטים.
- תמצית ההשערות: אתנח, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, מעט, לא ממש; טפחא = טרפא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף-רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; פסק 1 – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן 2; זקף-גדול 3; רביע 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק ככעין חלק מי"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; פזר – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

1.7 הגדרה מפורטת של תפקידי טעמים ותבניות טעמים בסדר אֶלֶף בית לדרישת הכתובים ע"פ הטעמה רעיונית

סדר הטעמים בהגדרה המפורטת בסדר אלף-בית:

1.7.1 מונח = שופר הַיּוֹלֵךְ

פתיחה בטעם מונח בגלל תפקידו בכל תבניות הטעמים

טעם מונח כמשרת / מחבר לטעם עוצר, קריאתו קצרה והוא עשוי ללמד על הוספה על או מסוג הטעם העוצר. למשל מונח רביע ללמד על לפחות ארבע, מונח תלישא-קטנה כעין ת"ק נוספת.

טעם מונח המופיע לפני תבניות טעמים מסוימות שקריאתו מאורכת להדגיש (א) שיש דרשה מיוחדת מהכתוב ו/או (ב) שאופן הלימוד הנלמד מהתבנית הבאה אחריו נלמד יותר מפעם אחת. כגון: תבנית מונח זרקא מונח ... מונח סגול אפשרות שמונח שלפני זרקא מלמד שכאילו לפנינו סדרות אחדות של זרקא [מונח] סגול. תבנית מונח ואחריו למשל מהפך פשטא מונח זקף-קטן אפשרות שמונח מלמד שכאילו לפנינו סדרות אחדות של מהפך פשטא מונח זקף-קטן. תבנית מונח ואחריו למשל דרגא תביר [מרכא] טפחא או מרכא תביר [מרכא] טפחא אפשרות שמונח מלמד שכאילו לפנינו סדרות אחדות של מרכא או דרגא תביר [מרכא] טפחא.

טעמים בסדר אלף-בית.

1.7.2 אזלא הנקרא גם אזלא-גרש הנקרא גם גרש

תבנית הטעמים שבבסיסה אזלא-גרש או גרשיים – יצא לסוגין

תבניות טעמים הנשענות על אזלא, היינו אזלא-גרש וגרשיים (1448 פסוקים, 1633 מופעים)

אזלא-גרש (=גרש) 1120 גרשיים 512 מופעים בתורה (סה"כ 1632 צריך בדיקה כי לעיל נאמר 1633)

אזלא (גרשיים או אזלא-גרש) מהפך פשטא – יצא להקל ולא להחמיר. היות ותבנית זאת בדרך כלל סוגרת ענין ע"י טעם זקף-קטן אפשר כי התבנית הזאת היא אחת משתי הדרשות הנלמדות ע"י תבנית הטעמים: מהפך פשטא [מונח] זקף-קטן

אזלא (גרשיים או אזלא-גרש) ... תביר – יצא להקל ולהחמיר, כגון (בר וירא כבת) אֶלֶהִים - גרשיים יִרְאֶה-לֹו הַשָּׁה לְעֵלְהָ - מרכא תביר טפחא, גרשיים ... תביר יצא להקל ולהחמיר, להקל שאם יהיה שה הקרבן יהיה שה, ולהחמיר שרק אם לא יהיה שה הקרבן יהיה יצחק.

אזלא (גרשיים או אזלא-גרש) מונח רביע – יצא ללמד על עצמו או על הכלל כולו

אזלא-גרש (ללא קדמא לפניו) מונח [מונח] רביע – 25 פסוקים, 25 מופעים

גרשיים מונח [מונח] רביע – 92 פסוקים 92 מופעים

גרשיים רביע – 6 פסוקים 6 מופעים

אזלא (גרשיים או אזלא-גרש) קדמא – בשתי יחידות מלים (2 מלים או עם מקפים) מציין שנוי סדר של מאוחר המקדים המוקדם,

כגון כתוב מאוחר או אחרון ומבוצע ראשון, כגון עשוי להיות למד קודם למלמד. כ-32 מופעים

אזלא (גרשיים או אזלא-גרש) קדמא מהפך פשטא – אזלא בראש התבנית לרמז על פעולה שהתחילה, הושעתה וחודשה או

שתתחדש. פעולה שאמורה להיות מאוחרת החלה לפני זמנה, מושעת, תחל שוב. מופיעה בתורה 3 אזלא + 10 גרשיים

1.7.3 אתנח סוף הצי-פסוק ו- סלוק הנקרא גם סוף-פסוק

אתנח או סלוק – הפסק דיבור המגביל הענין. אופן אחד של הגבלה הוא למעט כל נושא / ענין פרט למדובר בו

אתנח או סלוק המטעמים מלת "לאמר" בתורה 214 פעם, (אתנח 84, סלוק 130). אפשר כי תפקיד ההגבלה של אתנח או סלוק

מתואם עם הדרשה של רבי יהודה ובי רב ב- בבלי פסחים מבא, ו- בבלי תמורה זב, כי מלת לְאָמַר כמו ב-(ו' מציע יד, א) וַיְדַבֵּר ה' אֶל-מֹשֶׁה לְאָמַר: היא נוטריקון "לאו אמור" לדרוש לאו מתוכן העשה שאחריו. מלמד שכל הלא תעשה הנלמדים כדלקמן בפרשה רמוזים במלה זו ונלמדים ומתרכיבים מטעם מרכא במלים אֶל-מֹשֶׁה .

1.7.4 געיה הנקרא גם מעמיד

דגש קריאה בנוסף לטעם אחר, משרת, ציורו כמו סלוק

1.7.5 גרשיים – זהו אזלא לקריאה מלרע, כעין יוצא מן הענין

זה כטעם אזלא, אבל לקריאה מלרע, כעין יוצא מן הענין, עוצר בדרגה 4 שליש

1.7.6 דרגא - מצרף

מצרף, פותח קבוצה סוגרת דבור עם הלכה שווה לפרטיה, משרת, מחבר

טעם דרגא מופיע בשלוש תבניות. הוא גם בעל תפקידי דרישה לעצמו ללא התבנית.

מתפקידי דרגא לעצמו (א) מקשר – כגון בין שני כתובים, (ב) מצרף – שכל פרט מהמצוה מעכב, כמו ארבע פרשיות שבתפילין המעכבים זה את זה,

מתפקידי דרגא בשלוש תבניות:

דרגא תביר [מרכא] טפחא תפקיד שטופל בהקשר לטעם תביר

דרגא מרכא-כפולה (=מרכאיים) טפחא 14 פעמים בתנ"ך, חמשה מהם בתורה. אין מרכא כפולה בתנ"ך בלי דרגא לפניו וטפחא אחריה. פעם אחת בלבד בתהלים במרכא כפולה ללא דרגא לפניו וללא טפחא אחריה. אולי גרסה משובשת ובמקום צ"ל מרכא או מעמיד.

- (א) עיקר משמעותה נעשה מעשה אף שלא לא היה ראוי לעשותו, או יש לומר שבא לתקן מעשה שלא היה ראוי לעשותו.
- (ב) כאשר **מרכא-כפולה** מרמז על שני ענינים או שלבים או תיווך בענין הנדון
- (ג) **[זהר פירוש הסולם בלק לה]** ב' תנועות שירה על שתי הבאות, שני תקונים.
- (ד) האדמו"ר ממ"ש (שמות ה,טו) עניין שיש בו **כפל**, שני צדדים מנוגדים זה לזה.

דרגא מונח רביע

- (א) התבנית מופיעה 59 = ג"ה פעם בתורה ויש לחלק ניכר מהמופעים קשר לנושא תיקון הקילקול של היצר הרע בחטא אדם הראשון, תיקון כח ה(מ)תאווה לקדושה, לחלק מהמופעים קשר לגלות השכינה (הנמשל בוהר לכעין מצב ג"ה) וחזרתה.
- (ב) במקרים בודדים בלבד מצאנו תפקיד אחר, כעין פרט עיקרי/מרכזי בענין המדובר, שפרטים אחרים עשויים להתיחס אליו, כעין ענין מקושר לפניו ומורדר מאחריו.

אפשר כי לתבנית **דרגא מונח רביע** יש תת-קבוצה **אזלא-גרש / גרשיים (מונח) דרגא מונח רביע**. להלן רעיונות למשמעותה בין תפקידיה של תבנית הטעמים **אזלא-גרש / גרשיים (מונח) רביע** נמצא התפקיד כעין יצא ללמד על עצמו או על הכלל. אפשר שתבנית הטעמים **אזלא-גרש / גרשיים (מונח) דרגא מונח רביע** היא הרכב של שתי התבניות זו על זו, ומשמעותה יצא ללמד על עצמו או על הכלל וגם אחד מתפקידי תבנית הטעמים. **דרגא מונח רביע** אפשר כי תבנית **אזלא-גרש / גרשיים (מונח) דרגא מונח רביע** היא מופע של מידה (ט"ז) מדבר שהוא מיוחד במקומו, בברייתא דל"ב מדות ברייתא דרבי אלעזר בן רבי יוסי הגלילי.

מונח רביע – בתבנית **דרגא מונח רביע** עשוי גם לתפקד בתפקידו, שהוגדר במקומו.

1.7.7 זרקא סגול – ערך משתנה, עולה או יורד, מוסיף או גורע, תנועה,

תבנית [מונח] ... [מונח] זרקא [מונח] ... [מונח] סגול

זרקא ... סגול – דרשת ענין מסוג הענין המוטעם בתבנית **זרקא ... סגול** אשר עומד לעצמו או הוא תוספת מסוג הענין על הענין המוטעם ע"י **זרקא ... סגול**. במיעוט מופעים נמצא כי התפקיד הוא גריעה מן הענין. כל מונח לפני זרקא ו/או סגול עשוי להוסיף עוד ענין עצמאי או הוספה או גריעה על נושא התבנית.

לימוד של פחות משלם אחד, באותו אופן מרחיב הפסוק בתת-פסוק.

ע"פ תיקוני הזהר חלק ב' גג זי"ן במילה **זרקא** נמשל למאזניים. אפשר להשתמש בהמשלה זאת במובן של עולה ויורד (בתמוז התשע"ד מצאנו כי הרב קרוזר זונדל ב-"אור החמה" עה"ת מגדיר זרקא סגול כעולה ויורד), מוסיף וגורע, מקרב ומרחיק, מאריך או מקצר (עצם, זמן). צורת **זרקא** כמתאר כריכה, תנועה תנודתית, הרב איכנשטיין ישכר בעל "לבוש לשבת ויו"ט" מגדיר זרקא סגול כתוספת שמחה או צער, תנועה כמחול (היינו כעין עולה ויורד).

צורת טעם **סגול** כעין לבנה על גבי שתי לבנים. הסגול גם משמש כעין אתנה או זקף-קטן להארכת הפסוק בחלקו הראשון, כעין רבוי. כעין קשר למספר שלוש (כגון שלוש כריכות, שלוש דרשות).

לעומת התבנית לעיל שעשויה להתחיל בטעם **מונח**, כאשר התבנית היא **מרכא זרקא [מונח] סגול**, נדרש ע"י מרכא רבוי של תוצאות מסוג תפקידי זרקא סגול (ממעט או מרבה מסוג הענין על הענין).

להסבר על עוד תפקיד של זרקא סגול ראה גם תבנית **קדמא מרכא זרקא מונח ... מונח סגול** – כעין להתחילה ובפועל.

אפשר כי התורה מגלה בכתובים הבאים תפקידי תבנית הטעמים זרקא סגול כמוסבר להלן:

(במ' מסעי לו, ג) בני-ישראל לנשים – זרקא סגול, ואחריו תאור תפקיד התבנית **ונגדעה** מהענין, שכאן הוא **נחלתן** מסוג ענין, שכאן הוא

נחלת אבותינו ומסיים בכתוב שכתוב שוב בפסוק (לו, ד) ונוסף על נחלת הפטא אשר תהינה להם

(במ' מסעי לו, ד) היכל לבני ישראל – זרקא סגול, ואחריו תאור תפקיד התבנית **ונוספה** מהענין, שכאן הוא **נחלתן** מסוג ענין, שכאן

הוא **על נחלת הפטא אשר תהינה להם**. ענין ההוספה בפסוק (לו, ד) הוא יתר כי כבר נאמר בפסוק (לו, ג) **ונוסף על נחלת הפטא**

אשר תהינה להם

מתפקידי תבנית הטעמים זרקא סגול

- ענין עצמאי מסוג התוכן המטועם על התוכן המטועם
- ענין תוספת מסוג התוכן המטועם על התוכן המטועם
- גריעה חלקית מסוג התוכן המטועם מהתוכן המטועם (כגון קריבת ימים למות)
- ציור של תנועה
- כגון ציור של שלוש תנועות
- מספר מיעוטים או ריבויים מסוג הענין על הענין.

היות והתבנית **זרקא [מונח] סגול** באחד מתפקידיה מוסיף מהענין על הענין או גורעת מן הענין, אז אפשר כי תבנית הטעמים **גרשיים ... זרקא ... סגול**, עשויה להיות כמו **גרשיים ... תביר**. כעין יצא להקל ולהחמיר.

ותבנית **מרכא זרקא [מונח] סגול** עשויה לבטא רעיון דומה לתבנית **מרכא תביר**, אבל הדבר לא מוכח. ראה כל תבנית במקומה.

1.7.8 זקף-גדול – ענין הקשור לערך שלוש

זקף-גדול – זקף-גדול מציינ ענין של שלוש, לפחות שתי דרשות באופן אחד ואחת עשויה להדרש באופן אחר או בהפך מהשתיים האחרות. שתיים שהם אחד (כגון מכסה עורות אילים מאודמים ועור תחש).

- תפקיד מספר הלימודים / הדרשות שלוש,
- זקף-גדול – ענין של שלש, צורת הטעם שתי נקודות וקו כעין אותיות י-ו-י שהג' שלהן עולה הוי"ה

- תפקיד הקשור כנראה לשרש "אמר" (כ-35% מהמופעים בתורה), אין הסבר

זקף-קטן זקף-גדול – (א) עשוי לבטא דבר החוזר וקורה וכעין בנין אב; (ב) מצביע על אפשרות לביצוע חישוב הפרש בין גימטרית טעמים וגימטרית תוכן או להפך והסקת מסקנה מדרשית ו/או הילכתית.

זקף-גדול [...] זקף-קטן - בין שני קיסרים (אתנח סלוק, סלוק אתנח) מרמז על שני, תיקון גדול

1.7.9 זקף-קטן – ענין הקשור לערך שניים

זקף-קטן – ענין של שני דברים, שני למוזים **מונח זקף-קטן** – מונח מוסיף מצב בתוך אחד או בשני הלימודים אבל לא לימוד שלישי. **מונח-זקף-קטן** – מונח-זקף-קטן במלה אחת או במלים מחוברות במקף, כעין מידה ריבה וריבה את הכל (ירושלמי חלה פ"א, ביכורים פ"א, פסחים פ"ב), וכעין מידה י"ח מ"ב מידות של רבי אליעזר, מדבר שנאמר במקצת ונוהג בכל. **קדמא-זקף-קטן** – קדמא-זקף-קטן במלה אחת או במלים מחוברות במקף, כעין מידה מ"ב מידות של רבי אליעזר מוקדם והוא מאוחר בענין, והוא גם כעין מידה "דבר הלמד מסופו" מ"ג מידות של רבי ישמעאל, ראה **קדמא** לבד. **מהפך פשטא [מונח] זקף-קטן** – מרבה ענין המוציא את הכתוב המוטעם מפשוטו. דהיינו שתיים או שלוש דרשות, אחת כפשוטה ואחת יוצאת מפשוטה, שתיים היוצאות מפשוטו. **מונח** עשוי לרמז לדרשה שלישית, היא כפשט או כיוצא מהפשט, או מצב ביניים (ראה להלן). ראה להלן **אזלא (גרש"ים או אזלא-גרש)** **מהפך פשטא [מונח] זקף-קטן** ראה להלן **קדמא מהפך פשטא [מונח] זקף-קטן**, ראה להלן **קדמא מרכא [פשטא] [מונח] ... זקף-קטן** – כעין לכתחילה ובפועל **[יתיב] או [פשטא] מונח זקף-קטן** – מונח זה עשוי לפעול בתפקיד מצב ביניים, מצב ספק, עשוי להיות באותו תפקיד גם ב-**מונח-זקף-קטן**. במנהג קריאה מסוים מונח לפני זקף-קטן מנוגן בשתי פעימות המעיד על כעין הפסק וכך מתאים לדעת **ר"ן בבלי נדרים לזב**, במה שנידון שם.

(אתנח או סלוק) ואחריו **פשטא מונח זקף-קטן** – התבנית מטעימה תיאור ואחריו הלכה, או התבנית מטעימה הלכה ואחריה עוד הלכה, מרמז ללימוד אלפניו ולאחריו.

(אתנח או סלוק) ואחריו **מרכא פשטא מונח זקף-קטן** – התבנית מטעימה תיאור ואחריו הלכה, או התבנית מטעימה הלכה ואחריה עוד הלכה, מרמז ללימוד אלפניו ולפניו ואפשר גם לאחריו.

במצב שלא אחרי **(אתנח או סלוק)** התבנית **מרכא [מונח] [מהפך] פשטא מונח זקף-קטן** – מתארת הרחקה במקום, הארכה בזמן.

מרכא מונח-לגרמיה | – ששה מופעים בתורה, שלושה בדברים, 44 מופעים בכל התנ"ך, אין הגדרת תפקיד.

זקף-קטן ... זקף-קטן בין שני קיסרים **(אתנח או סלוק)**, **(סלוק או אתנח)** – בין תפקידיהם כעין דבר החוזר וקורה, כעין בנין אב, היקש.

תבנית מורכבת מ- **זקף-קטן** ואחריו **קדמא-זקף-קטן** (במלה אחת או במלים מחוברות במקף) בין שני קיסרים **(אתנח או סלוק)**, **(סלוק או אתנח)** עשוי ללמד על כעין בנין אב הבנוי בשלבים, במקרא אחד שלב א' ובמקרא אחר שלב ב' ורק בשלב ב' מתברר שהענין המוקדם המוטעם בתבנית הוא כעין בנין אב.

בין שני קיסרים **(אתנח או סלוק)**, **(סלוק או אתנח)** תבנית המרכבת מלפחות שלושה **זקף** (קטן וגדול) או לפחות שני **זקף ו-רביע** אחד או שניים או **זקף** אחד ושני **רביע** – בטוי לענין בעל תוקף רב, עוצמה, חוזק בין לטוב בין למוטב

רביע ... זקף-קטן בין שני קיסרים **(אתנח או סלוק)**, **(סלוק או אתנח)**, כאשר הענין שבזקף-קטן נראה סתום, לא בא לסתום אלא לפרש.

1.7.10 טפחא = טרפא – שני ורבי

מתפקידי טפחא = טרפא

(א) טפחא – טעם מפסיק – פסקא טעמא (זהר יתרו) מלמד שהענין הוא שנוי משמעות מהכתוב אחריו

רש"י (וי מצ' יד, כח) **על-מקום דם האשם** - אפילו נתקנת הדם (ראה **מנחות יא**). למד שאין הדם גורם אלא המקום גורם.

הנאמר במצורע עני בטהרתו **(יד, כח)** **על-מקום דם האשם**, משנה משמעות הנאמר במצורע עשיר **(וי מצ' יד, ז)** נתינת שמן על דם האשם שהיה בשמך שנותן השמן רק על הדם ממש, ומלמד שנותן השמן על המקום גם עם דם נתקנה.

(ב) טפחא – פותח טפח (אף שמפסיק), מתחבר אל, ומתאפיין מהכתוב אחריו.

(ויקרא מצרע יד, ב) **זאת תהיה תורת המצרע ביום שהרתו, ביום** – טפחא בתפקיד פותח טפח ואז הכתוב אחריו מתאר ומאפיין את המלה בטעם טפחא, ע"פ **תורה תמימה הערה ז** המלה **ביום** יתירה כי די היה לכתוב **בשהרתו** לכן המלה נדרשת מהכתוב אחריה שכל מעשי הטהרה יהיו מוגבלים לאור יום וכל היום כשר **(תו"כ, בבלי מגילה כא, א)**

(ג) טפחא – במיוחד כאשר טפחא ללא מרכא לפניו אזי עשוי להיות בתפקיד של התפשטות האפיון המתקבל מהטפחא בלבד או מהמלים בטעם טפחא ושארריה אל הכתוב לפני הטפחא.

(דב' יחצ כג, כה): **ס [כה] פי תבא בקרם רעף ואכלת ענבים פנפשה שבעה ואל-כליה לא תתן: ס**

ואל-כליה – טפחא בתפקיד התפשטות האיסור אל הכתוב לפניו ללמד היתר אכילה בשעת עבודה רק בזמן הקטיף. כפי **שבבלי**

ב"מ פ"א, א דורשת מממלים אלו בשעה שאתה נותן לכליו של בעל הבית בשעת גמר מלאכה אתה רשאי לאכול

(ד) **טפחא** – שנוי במיוחד לרבו

(בראשית א, א) **בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים**, **בְּרֵאשִׁית** – טפחא, רבוי, להודיע כי המאמר **בְּרֵאשִׁית** הוא רבוי מאמרות שנאמרו בבת אחת ועל רבוי הנבראים שנבראו בבת אחת בהתאמה למאמרות, (ה) תפקיד מורכב בתבנית בראש פסוק **טפחא מונח אתנח** – תבנית (בראשית א, א) **בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים** ו-(שמות יתרו כב, בטעם תחתון) **אֲנֹכִי הוּא אֱלֹהֵיךָ** העשויה לרמז במופעים אחרים על קשר למעשה בראשית ו/או שמע ישראל תבנית בראש פסוק **טפחא אתנח** – תבנית (דברים ואתנח ו, ד) **שָׁמַע יִשְׂרָאֵל** העשויה לרמז במופעים אחרים על קשר לשמע ישראל ו/או מעשי בראשית. תבנית פסוק מלא **טפחא [מונח] אתנח מרכא טפחא מרכא סלוק** עשויה לרמז מאד על קשר למעשי בראשית ו/או שמע ישראל.

חצי פסוק ללא **טפחא**. טעם טפחא הוא הטעם בעל נגינה (שאינו אילם) הנפוץ בתורה (11294) המופיע בכל פסוקי התורה (5846) אבל יש חצי פסוק בעלי מלה אחת בטעם קיסר (אתנח או סלוק) בהם אין טעם **טפחא**.

מובאת כאן דוגמת מפתח להבנת תפקיד טעם הטפחא מפסוק חסר טפחא. בדוגמה זאת הסתמכנו על אוסף תפקידי טפחא שהכרנו עד כ"א סיון התש"ע כדי להציע הבנה כללית בתפקיד טעם טפחא – טרחא.

ויקרא תזריע יג, יח צרעת בשחין ובמכה

פ [יח] וּבִשְׂרָר כִּי-יִהְיֶה בּו-בְעֵרוֹ שְׁחִין וְנִרְפָּא:

[יח] ... **שְׁחִין** – אתנח ו**נִרְפָּא**: – סלוק, ללא טעם טפחא מלמד כי אין כאן אף תפקיד דרשני של טעם טפחא. אין כאן שנוי משמעות או הלכה בין מה שאחרי הטפחא ובין מה שמופעים בטפחא, אין כאן הפסק, אין כאן פתיחת טפחא לאפיון אלפניו, אין כאן מיעוט כלשהו. **בסה"כ – אין שינוי**, שמשמעותו שעדיין יש שחין רק שהוא קרם כקליפת השום.

(סלוק (סוף פסוק) קודם) (**בר' ורא חג, ג**) **וַיֹּאמֶר** – חצי פסוק ללא טפחא אתנח, להגביל לאמירה אחת בלבד, השערה: (א) בפסוקי בריאת העולם מה שהקב"ה צווה נברא ללא שנוי מצוויו.

(ב) קרה מיד

אם נאמר כי טפחא כמסמלת שנוי כלשהו אזי ללא טפחא אין מרמז על חוסר שנוי.

מרכא טפחא, אתנח או סלוק או מונח אתנח או מרכא סלוק

מרכא טפחא – כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, יתור לרבות, דהיינו יש מלה יתירה הבאה לרבות לדברים אחרים, כל מקום לפי ענינו, שעליהם חל הענין או ההלכה.

מוצע לומר על חמישה הפסוקים בתורה "ויאמר ה' אל-משה לאמר" ושבעים הפסוקים "וידבר ה' אל-משה לאמר"

וַיֹּאמֶר הוּא וַיִּדְבַר הוּא – מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים שעשויה להתרחב, מוצע לומר שהקב"ה אמר למשה את הכתוב שאחרי פסוק זה, והוסיף עליו את הפרד"ס עליו ועל הכתובים שאחרי עד למופע הבא של פסוק כזה, וזוהי התורה שבעל-פה.

מובאת שוב הגדרת אתנח וסלוק להסברת התבנית **מונח אתנח או מרכא סלוק**

אתנח או סלוק טעמים המכונים קיסרים, ובד"כ מגבילים בנושא הנידון (למשל שמשוהו מהענין חל על פרט מסוים בלבד), **מונח אתנח או מרכא סלוק** מונח או מרכא מרבה אתנח או סלוק מגביל.

מתפקידי תבנית הטעמים **מונח אתנח או מרכא סלוק** רבוי הגבלה.

מתפקידי תבנית הטעמים **מרכא טפחא, אתנח או סלוק** הגבלת הרבוי.

אבל התבנית עשויה להיות גם שטעם **מונח** מרבה בלי קשר לטעם **אתנח** המגביל

וכן שטעם **מרכא** מרבה בלי קשר לטעם **סלוק** המגביל

1.7.11 **יְתִיב** – דווקא כך, לפחות כך, מחליף פשטא במלה בת הברה אחת, או במלה מלעלית בעלת שתי הברות

יְתִיב טעם מפסיק / עוצר המרמז לדרשה דווקא כך, אכן כך הדבר, לפחות כך.

מצד הקריאה בתורה **יְתִיב** = משיב (מעביר לאחור) = מציב **פשטא** (שמקומה בסוף מלה) בראש מלה בת הברה אחת או בראש מלה מלעלית בת שתי הברות

התבנית התדירה **יְתִיב [מונח] זקף-קטן**. יש מקום לעיין מדוע כתב רחמנא מלה המחייבת **יְתִיב** ולא **פשטא**.

1.7.12 **מהפך = שופר מהפך** – מוציא ממשמעותו, ראה זקף-קטן

1.7.13 **מרכא = מאריך** – מרחיק

משרת, מחבר בין תפקידי מרחיק, פותח קבוצה סוגרת דבור עם הלכה שונה לפרטיה

לפני **פשטא**, לימוד אלפני לפניו

לפני **סלוק**, רבוי, רבוי של הגבלות

1.7.14 **מרכא-כפולה = תרי טעמי (=תרי חוטרין)** – שני שלבים

1.7.15 **מקף** – טעם אמצעי אילם, מצרף מלים לכעין מלה אחת, בורר מתוך רב-מצב, בורר מתוך רב-משמעות

מקף – טעם אמצעי אילם (אין לא נגינה משלו) המחבר שתיים או שלוש ונדיר מאד ארבע מלים לרצף אחד עבור תבנית טעמים של טעם אחד או שניים (כגון עוצר או מחבר ועוצר (כגון קדמא ז"ק, מונח ז"ק)). הרצף הזה הוא כעין מלה אחת כגון להפסק מהמלה הבאה או לחיבור למלה הבאה, כגון לצורך חישוב גימטריה הלכתית או אגדתא וכד'

במדבר חקת יט,טו אין-צמיד פתיל עליו - ת"א - דלית מגופת שייע מקף עלוהי

תיב"ע - דלית מגופתא מחברא ביה מקף על פומיה

טט - פתיל = מחברא ביה מקף, חיבור מקף. למדנו ש- מקף משמעו שע"י הקפת עצמים אחדים הם נחשבים כמחברים ליחידה אחת. **מקף** – בתפקיד רב-מצב, רב-שלב, רב-חלק, רב-משמעות. בורר מבין מצבים אחדים. דוגמאות למצבים: צירוף ענין נספח לענין עיקרי, לפי **תורת המקף** (הרב י"י פוזן) מצב של מיעוט הדגשה. בתורה טעם מקף מופיע 11475 פעם.

מילת **אל** - עם מקף 1149 מופעים מהווה 9.978% ממספר מופעי מקף בתורה, מילת **ואל** - עם מקף 98 מופעים מהווה 0.00784% ממופעי מקף בתורה. שתיהן ביחד מהוות 10.76% ממופעי מקף בתורה. שתיהן ביחד מהוות 99.03% ממופעי מלת **אל** בתורה. המתאם הזה אומר דרשני.

כל מילות **את** - (בסגול) 2396 מופעים **ואת** - (בסגול) 641 מופעים תמיד עם מקף. והן מהוות ביחד 26.4662% ממופעי מקף בתורה. כל מילות **את** (בצירה) 219 מופעים **ואת** (בצירה) 185 מופעים בלי מקף. **באת**, **כאת**, **לאאת** אין, **מאת** - (בצירה) 118 מופעים במקף. מילת **על** - עם מקף 880 מופעים, מילת **ועל** - עם מקף 92 מופעים, מילת **מעל** - 58 מופעים. מילת **פי** - עם מקף 410 מופעים, מילת **וכי** - עם מקף 34 מופעים, **ואם** - עם מקף 232 מופעים, מילת **אם** - עם מקף 174 מופעים, מילת **לא** * - עם ובלי קדומת, עם מקף 530 מופעים, מילת **נא** עם מקף 1, מילת **נא** עם מקף לפנייה 85 מופעים

1.7.16 סלוק הנקרא גם סוף-פסוק, ראה אתנח סוף-הצי-פסוק

1.7.17 פסק ו - טעם אמצעי אילם, מפריד בין מלים, בין תפקידיו יצוג למדה י"א לרבי אלעזר סדור שנחלק

פסק ו - טעם אמצעי אילם (אין לא נגינה משלו). כעין מידה י"א לרבי אלעזר בן רבי יוסי בר חלפתא סדור שנחלק, היינו שהכתוב המוטעם בפסק יש לקוראו ולהבינו בשני אופנים פעם בקריאה עם פסק, ופעם בקריאה ללא פסק, אחרי קיסר עשוי לציין כי המלה שלפני הפסק יש לקרואה פעם עם הפסוק הקודם, ופעם עם הפסוק שהיא בראשו או במלה שניה שבו. עשוי לציין שני שמות (היינו מושגים כל שהם, אחד לפני ואחד אחרי הפסק) ולהם הלכה אחת, או שם אחד ושתי הלכות (כגון שהשם שאחרי הפסק חל על מילת יחס כלשהיא כמו "כי" שלפני הפסק). היקש הפועל מצד לצד, כגון מענין שבצד ימין לענין שבצד שמאל. הפרדה בין אותיות אהו"י בסוף מילה ובתחילת מילה כאשר במילה הראשונה טעם מחבר, הפרדה בין אותיות שוות (שו"ע או"ח ס"א,ס"ב), הפרדה בין מלה המסתימת ב-מ"ם ובין מלה הפותחת ב-תי"ו או באותיות אל"ף תי"ו שלא ישמע מ"ת השעיה בין דרגא תביר במקום שאין לפחות שתי הברות ביניהם ולכאורה היה צריך להטעים מרכא תביר

1.7.18 פֹּר - פיזור, הפצה, דרוש עקרון כלשהו במקום הופעתו והעבר אותו לענין תורני אחר

פֹּר - אפשר כי משמעו לשון פיזור, הפצה, וסימנו כעין חץ או קילשון כלי המשמש להעברת אדמה וצמחיה. **פֹּר** - תפקידו כעין דון מיניה ואוקמיה במקומיה, דרוש עקרון כלשהו במקום הופעתו והעבר אותו לענין תורני אחר, בין שמפורש בתורה שבכתב ובין שאינו מפורש. בנוסף עשוי ללמד למקומו. אפשר שבגלל מיקומו לפני תבניות **קדמא ואזלא** או **קדמא לבדה** או **נרשיים** או **אזלא-נרש** המרמזות על כעין כלל ופרט או יוצא מן הכלל (אם הן בחצי פסוק) (ראה קדמא ואזלא) אז משמש כפרט לפני תבניות אלו בנוסף לתפקידו כמעביר רעיון למקום אחר. ובפירוש **טוב טעם - הרב יום טוב ליפמאן העלר (תוספות יום טוב)** על **רבינו בחיי בר' נח ז,כב כָּל אֲשֶׁר נִשְׁמַת-רֵיחַ חַיִּים בְּאֶפְיוֹ מִפְּלֵ אֲשֶׁר בְּחֶרֶבָה מְתוֹ:** מביא מספר **פרדס רימונים שער הטעמים (שער כ"ט, פ"ב)** ... שמתחס לטעם **פֹּר** כדלהלן: מפזר ונוסף עוד ... וצורתו כחץ < משפיע השפע (ע"כ מדבריו). ואפשר לומר כי החץ מוליך השפע - הלימוד (דרך ותוכן) - מדברי תורה במקום אחד לפרנס עמם דברי תורה במקום אחר בתורה. **פֹּר** - גי' כ"ן ירב"ה (**שמות א,יב**) **כֵּן יִרְבֶּה תוֹמֵךְ** ברעיון משפיע שפע (בשם בתי שב"פ)

[מונח] ... [מונח] **פֹּר** - כל מונח עשוי להוסיף עוד לימוד מסוג פזר.

1.7.19 פשטא - אחד, אחד ויחיד, פשוט, פשט הענין

פשטא - אחד, אחד ויחיד, פשוט, מתפשט והולך, פשט הענין. לרוב אחריו **מונח זקף-קטן** או **זקף-קטן**, המלה המוטעמת ב- **פשטא** מייצגת ענין של אחד, **זקף-קטן** מלמד שני דברים בקשר אליו. **פשטא** ... **זקף-קטן** עשוי ללמד על דרשה כפשוטו של מקרא. סימונו תמיד באות אחרונה של **מלה**. יש דפוסים בהם **באה** עוד פשטא בתיבה מלעילית ואז היא נראית כ**קדמא** אבל היא **פשטא**. **משנה סוכה פ"ג מ"א** או [ט] מקום שנהגו לכפול יכפול **לפשוט יפשוט** וגו': ופירש **רמב"ם לכפול**, הוא שיקרא מאודך כי עניתני עד סוף ההלל כל דבר שתי פעמים. **ולפשוט**, הוא שיקרא בלי כפילה כשאר ההלל כולו. ומכאן כי **פשטא** - משמע אחד.

פשטא - ע"פ **בבלי גיטין ס,ב** נהרא כפשטיה ליזיל. **המתיבתא** ילך הנהר כדרכו. מובנו **כדרפו**, כרגילות שלו. לכן **מהפך פשטא** יהיה משמעו כעין מהפך מדרכו, מהפך מרגילותו, מוציא מפשוטו של מקרא המודגם בפסוק הבא: **בראשית ויחי נב, ויצו יוסף את-עבדיו** - קדמא מהפך פשטא - **תורה שלמה [ה]** בשם **ספר חסידים** מוציא מפשוטו שציוה לעבדיו להיות עם הרופאים להזהירם שלא יגעו בגופו של יעקב אלא בניו. והרופאים מורים לבניו לעשות לו כך וכך ועבדיו רואים שלא יחסרו דבר שבניו לא יראוהו. **את-הרפאים** - מונח זקף-קטן במלים המחברות במקף - ריבה וריבה את הכל, שלא יחסרו דבר שבניו לא יראוהו.

הערה לתפקיד התחבירי של טעם פשטא
מונח פשטא – מונח נקרא גם שופר-הולך מצביע שהפשטא ינהג כעוצר חלש יותר מכרגיל, כאילו מחבר. באותה עת המונח עשוי לרמוז ליותר מסדרה אחת של תבנית הטעמים שאחריו.
מהפך פשטא – מהפך נקרא גם שופר-הפוך, מצביע שהמהפך מושך תיבת הפשטא אל תיבתו ויחד ינהגו כעוצר יותר חזק מכרגיל.

פשטא פשטא – כפל הפשטא מרמז על דבר שזה טבעו ומתמיד בו,
כעין חל / מתרחש / מתבצע במהירות כי מכיר דרכו. מְדִיּוּת, בבת אחת, בעת ובעונה אחת.
זה וזה גורם אפשר שגם זה או זה גורם

פשטא מונח רביע (מופע נדיר) אין הגדרת תפקיד.

1. בראשית לך-לך יז, יט:
[יט] וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶבְרָהָם אֲשֶׁתְּךָ יִלְדָת לְךָ בֵּן וְקָרָאתָ אֶת-שְׁמוֹ יִצְחָק
וְהִקְמֹתִי אֶת-בְּרִיתִי אִתּוֹ לְבְרִית עוֹלָם לְזַרְעוֹ אַחֲרָיו:
פשטא רביע – שני מופעים בתורה. בשניהם מהפך לפנייהם מהפך פשטא רביע אין הגדרת תפקיד.

1. בראשית א,יא:
וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים קְדָשָׁא הָאָרֶץ דְּשָׂא עֵשֶׂב מִזְרְעֵי זְרַע עֵץ פְּרִי עֵשָׂה פְּרִי לְמִינֵוּ אֲשֶׁר זָרְעוּ-בּוּ עַל-הָאָרֶץ וַיְהִי-כֵן:
2. בראשית וישב לח,ב:
וַיִּרְבּוּ הַיְמָיִם וַתִּמָּט בַּת-שׁוּעַ אֵשֶׁת-יְהוֹכָד וַיִּנְחַם יְהוֹכָד וַיַּעַל עַל-גִּזְנוֹ צֹאנוּ הוּא וְהִיָּה רַעְהוּ הַעֲדָלְמִי תִמְנָתָה:

1.7.20 קדמא – קודם, למפרע, מימי בראשית

קדמא ואזלא – בשתי יחידות מלים (2 מלים או עם מקפים) עשוי לציין כי המלים המוטעמות קדמא ואזלא או בסביבתן נמצאים אחד או יותר מהתפקידים הבאים (ואין הרשימה ממצה הכל)
מתפקידי תבנית הטעמים קדמא ואזלא

- (א) ענין מרכזי בקרא אליו מתיחסים פרטים אחרים בקרא
- (ב) מוקדם ומאוחר בזמן
- (ג) מוקדם ומאוחר ללמד בסדר הכתוב בפסוק הוא בדווקא כדי שנוכל ללמוד ממנו כלל ואחר-כך פרט או פרט ואחר-כך כלל, או ברבוי ומיעוט כגון כלל ופרט בתוצרת הגפן לגזיר (במדבר נשא ו,ד) כָּל יְמֵי נַזְרוֹ מִכֹּל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מִנֶּפֶן הַיַּיִן מִחֲרָצִים וְעַד-זֶג לֹא יֵאכַל: כגון כלל ופרט של שימוש בכסף מעשר שני (דברים ואה יז,כ) וְנָתַתָּה הַכֶּסֶף בְּכֹל אֲשֶׁר-תֵּאֱמָר נַפְשָׁךְ בַּבֶּקֶר וּבַצֹּאן וּבַיִן וּבַשֶּׂכֶר וּבְכֹל אֲשֶׁר תִּשְׁאַלְךָ נַפְשָׁךְ וְאָכַלְתָּ שֵׁם לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ וְשָׂמַחְתָּ אֹתָהּ וּבִיתְךָ: כגון רבוי ומיעוט במומי בכור בהמה (דברים ואה טו,כא) וְכִי-יְהִיָּה בֶן מֵוֶם פֶּסַח אִו עֹזֵר פֶּל מֵוֶם רַע לֹא תִזְבְּחֵנוּ לַה' אֱלֹהֶיךָ:
(ד) מלמד ולמד כגון בקל וחומר
(ה) אפשרות ללימוד בבנין אב

קדמא ואזלא – ביחידת מלים אחת (בד"כ במלה אחת, כגון (במדבר נשא ד,כ) וְנִשְׁאוּ) מציין שוויון, או/ו בעושה תלוי המעשה לשם שלימות נושא קדמא ואזלא מוצגת כאן התבנית אזלא (גרש'ים) או אזלא-גרש) קדמא – בשתי יחידות מלים (2 מלים או עם מקפים) המציינת שני סדר של מאוחר המקדים המוקדם. ראה הסבר במקומו.

שתי התבניות הבאות בעלות לפחות 25 מופעים בסה"כ בתורה והן מופע של מלמד ולמד, קדמא מציין המלמד ההולך בראש, האזלא מציין כי יש למד ההולך אחריו, וללמד יש תכונות מסוימות בהתאם לתבנית הטעמים
קדמא ואזלא ... אזלא (גרש'ים) או אזלא-גרש) מהפך פשטא – הלמד מוגבל באופן זמני או מותנה, ובין היתר נמצא בו דוגמת קל וחומר המוגבל בדיו לבא מן הדין להיות כנידון (במדבר בהעלתך פרשת צרעת מרים). הגרשיים או אזלא-גרש מהפך פשטא מציין דרישת דיו מהכתוב המוטעם או בסביבתו.
קדמא ואזלא ... אזלא (גרש'ים) או אזלא-גרש) – יצא מן הכלל [מונח] רביע ללמד על עצמו או על הכלל כולו, מציין כנראה שעל הלמד רובץ רבוי רב, המסקנה היא שהלמד עולה על המלמד
פעמים אחדות הסדר הפוך אזלא (גרש'ים) או אזלא-גרש) מהפך פשטא זקף-קטן ... קדמא ואזלא או (גרש'ים) או אזלא-גרש) [מונח] רביע ... קדמא ואזלא ואפשר שלמד כמו הסדר הקודם.

התבנית ... זקף-קטן ... קדמא ואזלא ... 10 מופעים בתורה. כעין פרט וכלל ופרט שב-[בבלי נזיר לה] רבי אלעזר דורשו ככלל ופרט וכלל. התבנית עשויה ללמד מפרט בתראה שאחרי קדמא ואזלא אל הפרט קדמא שלפני הקדמא ואזלא. כעין חלק ממידה י"ב של ר' ישמעאל דבר הלמד מסופו.
קדמא ואזלא ... קדמא ואזלא (= קדמא ואזלא פעמיים) בין שני קיסרים, או בחצאי פסוקים. אפשר כעין כלל מקיף וכלל מפורט

תבנית טעמים קדמא ואזלא או קדמא ואזלא או קדמא לבדה או גרש'ים או אזלא-גרש אשר לפנייה לפחות אחת או יותר מהתבניות הבאות

- מונח זקף מונח ... מונח סגול
- או מונח ... מונח פזר
- או מונח ... מונח תלישא-גדולה

או מונח ... מונח תלישא-קטנה
או מונח רביע

ואחריה תבניות שונות מבטאה כעין מלמד ולמד אשר לפניו פרטים לפי תפקידי הטעמים השונים (נקרא להם פרט קדמאה) וחלקם מתבררים בפרטים שאחרי המלמד ולמד (נקרא להם פרט בתראה). הפרט קדמאה עשוי להיות חלק מהמלמד ולמד ויוצרים ביחד כעין מלמד מורחב.

קדמא ללא אזלא אחרי – עשוי לציין דבר קדום, עשוי לציין התחל בו, עשוי להיות מופע של מוקדם שהוא מאוחר בענין, היינו מקום הקרא מקדים או מאחר את זמנו בפועל.
ראה **קדמא-זקף-קטן** – קדמא-זקף-קטן במלה אחת או במלים מוקפות, כעין מידה מל"ב מידות של רבי אליעזר ברבי יוסי מוקדם והוא מאוחר בענין, והוא גם כעין החלק "דבר הלמד מסופו" ממידה י"ב מי"ג מידות של רבי ישמעאל ברבי יוסי, "דבר הלמד מענינו ודבר הלמד מסופו"

קדמא מהפך פשטא – תבנית שבין תפקידיה כעין מידה מל"ב מידות של רבי אליעזר ברבי יוסי דבר שחבירו (היינו הכתוב) שלפניו מלמד עליו או שהוא מלמד על חבירו (היינו הכתוב) שלפניו. עשוי להיות גם טעמא דקרא על הכתוב לפניו.
היות ותבנית זאת בדרך כלל סוגרת ענין ע"י טעם **זקף-קטן** אפשר כי התבנית הזאת היא אחת משתי הדרשות הנלמדות ע"י תבנית הטעמים: **מהפך פשטא [מונח] זקף-קטן**

קדמא מרשא – כ-65 מופעים בתורה עם שתי הסיפות כמוצג
קדמא מרשא [פשטא] [מונח] ... זקף-קטן בין שני קיסרים (אתנח סלוק, סלוק אתנח) – לכתחילה באופן אחד בפועל או בדיעבד באופן אחר, ועוד מתפקידי פשטא ... זקף-קטן
קדמא מרשא זקף מונח ... מונח סגול – לכתחילה באופן אחד בפועל או בדיעבד באופן אחר, ועוד מתפקידי זקף סגול

קדמא ללא אזלא אחרי – עשוי לציין כעין כלל הצריך לפרט, ולפרט או פרטים תבניות שונות וכל תת-תבנית בעלת התכונות שלה. מוצגת רשימה של רוב התבניות האלה.

- [פשטא] [מונח] זקף-קטן**
- [מונח] רביע**
- מהפך פשטא מונח זקף-קטן**
- תביר או [מרשא] טפחא**
- דרגא תביר [מרשא] טפחא (מונח) אתנח או [מרשא] סלוק**
- מרשא תביר [מרשא] טפחא (מונח) אתנח או [מרשא] סלוק**

1.7.21 רביע = רביעי – ענין הקשור לערך ארבע

רביע – הרביע מצוין בד"כ **ענין של ארבע** ונמצא גם יותר, ארבע דרשות או המספר ארבע או רבע, או רבוע, או כפל בריבוע (מספר בעצמו), או הרבה, או ענין והרחבתו (כגון אזור), עשוי להיות הכלל של כלל ופרט.
מבוא רביע מקורות להסברת שם הטעם רביע – דבר הקשור למספר ארבע, ולפירוש כי מלת רביע משמעותה בארמית רובץ.

בראשית ויגש מד'יח: ויגש אליו יהודה ויאמרו בי אדני
ידבר לא עבדך דבר באוני אדני ואל יחר אפה בעבדך כי קמוד כפך עה:
ויגש אליו – קדמא אזלא בראש פסוק, **יהודה** – רביע **ויאמרו בי אדני** – זקף מונח סגול
"קול אליהו" הגר"א דרש בשמות טעמי הקרא: **ויגש אליו יהודה** - קדמא ואזלא רביע, קדמא ואזלא **התקדם** או **הקדים**, **והלך**, רביע - הן הרביעי. אפשר כי הידיעה שיהודה הוא בן רביעי מלמדת כי טעם הרביע מלמד על קשר למספר ארבע. אפשר כי פירוש **אור החיים** בפסוק מלמד על ארבעה ענינים שהם מעבר לעובדה הידועה מהכתוב שיהודה הוא בן רביעי ליעקב.

במדבר בלק כג: מי מנה עפר יעקב ומספר את-רבע ישראל תמת נפשי מות ישרים ותהי אחריתי קמהו:
את-רבע ישראל – תרגום יונתן דעם תדא מן ארבעתי משיחתי דישאל, אחד מארבע מחנות של מחנה ישראל.
את-רבע ישראל – תרגום אונקלוס או חדא מארבע משריתא דישאל, אחד מארבע מחנות של מחנה ישראל.
אם כן מלת **רבע** בעלת קשר למספר ארבע, במובן של אחד מארבע (רבע). לכן אפשר כי גם המילה רביע בעלת שורש בלשון הקודש ומשמעה ארבע, ולא רק בלשון ארמית בה משמעה רובץ, רובץ.

שמות תרומה כז,א:
ועשית את-המזבח עצי שטים חמש אמות ארך וחמש אמות רחב רביע יהיה המזבח ושלוש אמות קמתו:
בבלי זבחים סב,ב ... אמר רבא: רמי גברא אאפיה. א"ל אביי: אדרבה, תריץ ואותיב גברא! א"ל (רבא לאביי): **(שמות תרומה כז, א)** **רביע** כתיב (במשמעות רובץ). (עונה אביי או הגמרא) והא מיבעי ליה: דמרבע רבועי (בא ללמד שהמזבח צריך להיות רבוע)! (עונה רבא לאביי) מי כתיב מרובע? (עונה אביי לרבא) וליטעמך, מי כתיב רובץ? א"ל (רבא לאביי): **רביע** כתיב, דמשמע הכי ומשמע הכי.
רש"י ה"ג רביע כתיב דמשמע הכי ומשמע הכי - הלכך תרווייהו יליף מינה.
הנאמר בגמרא **רביע** בעל שתי משמעויות מרובע ורובץ. המלה **רביע** במובן של מרובע פותחת אפשרות אבל לא מבטיחה שלמלת רביע יש משמעות שניה כמו למלה רבוע במובן של ריבוע או כל קשר אחר לארבע.

משמעות רביע כרביצה נלמדת גם ב-**בבלי עירובין ע"ח ב'** פיתחא הוא ואריא הוא דרביע עליה" משמעותו אריה רובץ עליו. המלה רביע משמעותה רובץ - אפשר ששם הטעם רביע משמעותו שהתיבה המוטעמת בו רובצים עליה ענינים רבים כגון ארבע ויותר.

פסוקים נוספים בתנ"ך של רבע ורביעית ראה פירוט רביע.

מונח רביע מציין ענין כמו רביע על כל תפקידיו, או חמש, כגון חמש דרשות ויותר, או ערך חמש ויותר או חמישית או שברים קטנים מכך, או פעמיים ערך של ארבע או ארבע דרשות, או כפל בריבוע ועוד כפל בריבוע (מספר בעצמו). בקל וחומר ללא הגבלת דיו מציין רבוי רב הרובץ עליו. אם, למרות האמור לעיל, נדרש במקום רק ענין של ארבע או תפקיד טעם **מונח** בתבנית **מונח רביע** אינו בענין של מספר.

1.7.22 שלשלת – השהיה, התלבטות, ריכוז

שלשלת 4 פעמים בתורה תמיד מלווה בטעם **פסק** אחריו, אפשר כי טעם **שלשלת** מלמד (א) על קושי או צורך רגשי / מחשבתי, העשוי להתבטא בהשהיה וחזרה על דברים, וטעם **פסק** מלמד התגברות עליו ע"י האיש הנתון במצב או ע"י גורם אחר. (ב) מלמד על השהיה וחזרה על דברים,

1.7.23 תביר – מחלק, ממעט, לא ממש

מתפקידי תביר

(א) מחלק,
(ב) ממעט, צריך להבחין בין השפעת **תביר** – מחלק וממעט ובין השפעת **אתנח** או **סלוק** – מגביל
(ג) לימוד המלמד שלא ממש ככתוב, : (**וי אמר כאז**) **ואִשָּׁה תביר** – לא ממש **נְרוּשָׁה נְרוּשָׁה** רבנן הוסיפו נשים שלא התגרשו אלא שהיה בהן ריח של גט או חלוצה, שאף אותן **לֹא יִקְחוּ** הכהנים לנשים
תביר תביר – 4 מופעים בתורה; **תביר** ואחריה מלה המחוברת ב- **מקף**- למלה שאחריה בטעם **תביר** – 3 מופעים בתורה, ואין כרגע אפיון מובהק של תפקיד התבנית
כי – **תביר** ואחריו **[מרכא] טפחא**, 180 מופעים ב- 180 פסוקים בתנ"ך, מהם 46 בתורה, ואין כרגע אפיון לתפקיד התבנית (ד) טעם תביר מופיע בעיקר בשלש התבניות הבאות ותפקידן מוגדר באופן תמציתי:
דרגא תביר טפחא - קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** - קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; כגון קבוצת עדים למעשה, אשר הלכות עדות חלות רק על העדים הבאים להעיד והאחרים פטורים.
דרגא תביר מרכא טפחא - קבוצה עם תכונה אחת שההלכה שוה לפרטיה; עם תכונה אחרת שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה;
מרכא תביר מרכא טפחא - קבוצה עם תכונה אחת שההלכה לא שוה לפרטיה; עם תכונה אחרת שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה;
הקדמה בספר "קריאה עם טעם" ר' יאיר פינצ'ובר הי"ו, מדגיש על חובת הקריאה ברצף של תבניות הטעמים מרכא או דרגא תביר [מרכא] טפחא. זה מתאים לממצאים שלנו על המשמעות ההילכתית של התבניות האלה.
התבניות מרכא או דרגא תביר מרכא טפחא מלמדות בתמציתיות כך:
מרכא טפחא – קבוצת פרטים הקשורים לנושא העשויה להתרחב
דרגא תביר מרכא טפחא – קבוצת פרטים הקשורים לנושא ושעל כל פרט חלה אותה הלכה מסוימת או ענין מסוים בקשר לנושא
דרגא תביר טפחא – כנ"ל אבל אין לה קבוצה העשויה להתרחב
מרכא תביר מרכא טפחא – קבוצת פרטים הקשורים לנושא והשונים בהלכותיהם או בענין מסוים בקשר לנושא (זה יכול להיות כל אחד לעצמו, או בקבוצות)
מרכא תביר טפחא – כנ"ל אבל אין לה קבוצה העשויה להתרחב
תביר מרכא טפחא – קבוצת פרטים הקשורים לנושא (העשויה להתרחב) ושעל חלקם (מהבסיס וההרחבה) לא חלה הלכה מסוימת או ענין מסוים בקשר לנושא.

תבנית זאת מופיעה לעצמה או מופיעה בתוך התבנית מרכא או דרגא תביר מרכא טפחא
תביר טפחא – קצת מעל 20 מופעים בתורה – הלכת צירוף: קשקשת חייב סנפיר לדג כשר, זגים וחרצנים מצטרפים לשיעור, עצם נבלה מצטרפת להיתר (ועצמותיהם יגרם)
תבנית **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה לא חלה על חלק מפרטיה.

אבל בפסוק (**וי תו יג**) **ומהנות בשער חי** מיעט את כל הפרטים ודרש שעל כולם לא חל הענין יש בתורה כ-11 מופעים של **תביר טפחא** כגון: (**וי שמ' יא ט**) **בימים ובנחלים**.
ו-12 מופעים **תביר מקף-טפחא** כגון (**במדבר נשא ו ד**) **מחרצנים ועד-זג**, תפקיד התבנית קבוצת פרטים הקשורים לנושא מסוים השונים זה מזה (גם אם הם ממקור אחד) המצטרפים כדי לקיים הלכה מסוימת. ב- (**וי שמ' יא ט**) דג טהור חייב להיות בעל קשקשת וסנפיר. ב- (**במדבר נשא ו ד**) אסור לנזיר חרצנים בשיעור מחייב, אסור לו זג בשיעור מחייב, אסור לו צירוף חרצנים וזגים שביחד מגיעים לשיעור מחייב.

מרכא תביר [מרכא] טפחא תפקיד תדיר של התבנית הוא קבוצת פרטים הקשורים לנושא מסוים החלוקים ביניהם או בדיניהם לגבי הנושא, או הם לא מצטרפים ביחד לגבי הנושא או ההלכה הנידונים.
דרגא תביר [מרכא] טפחא תפקיד תדיר של התבנית הוא קבוצת פרטים הקשורים לנושא מסוים אשר שוים ביניהם או בדיניהם לגבי הנושא, או הם מצטרפים ביחד (ונראה כאשר הפרטים דומים) לגבי הנושא או ההלכה הנידונים.

מרכא תביר [מרכא] טפחא (א) נדרשת דרשה שהרבויו חל על כל הדברים באותו הענין, אבל על חלקים שונים באופנים שונים, (ב) הדברים לא מצטרפים ביחד לגבי הנושא או ההלכה הנידונים.

דרגא תכיר [מרכא] טפחא (א) גדרשת דרשה שהרבי חל על כל הדברים באותו הענין,
(ב) הדברים מצטרפים ביחד לגבי הנושא או ההלכה הנידונים.
צריך עיון מה ההבדל בין **מרכא טפחא** ובין **דרגא תכיר [מרכא] טפחא**, אלא אם נאמר כי לטעם דרגא ו/או לטעם תכיר יש תפקיד כל אחד לעצמו בנוסף על תפקידו בתבנית

- 1.7.24 **תלישא גדולה** למנהג הספרדי **תלשא** – שיעורין, חציצין ומחיצין הלכה למשה מסיני, אלפניו אלאחריו.
- 1.7.25 **תלישא קטנה** למנהג הספרדי **תרסא** – שיעורין, חציצין ומחיצין הלכה למשה מסיני, בד"כ אלאחריו.

תלישא גדולה למנהג הספרדי **תלשא**, **תלישא קטנה** למנהג הספרדי **תרסא**, (תרסא משמעו תריס כעין מחיצה) אותיות למ"ד ורי"ש מתחלפות ביניהן (כגון שרשרת ושלשלת), לכן מבחינה לשונית מובנן קרוב, המסביר את ההשערה כי הם בעלי תפקידים קרובים עם הבדלים ביניהם.

תבנית טעמים **תלישא גדולה ... תכיר, תלישא קטנה ... תכיר** בין שני קיסרים וגם כאשר התלישא בחצי פסוק ראשון והתכיר בחצי פסוק שני מעלה אפשרות לחישוב חשבוני המבוסס על גימטריות המלים המטועמות או בסביבתן. לפעמים מתקבלים שיעורי תורה.

אפשר שבגלל מיקום **תלשא** ו-**תרסא** לפני תבניות **קדמא ואזלא** או **קדמא לבדה** או **נרשיים** או **אזלא גרש** המרמזות על כעין כלל ופרט או יוצא מן הכלל (אם הן בחצי פסוק) (ראה קדמא ואזלא) אז משמש כפרט לפני תבניות אלו.

מונח ... מונח תלישא גדולה – כל מונח עשוי להוסיף עוד לימוד מסוג תלישא גדולה.
מונח ... מונח תלישא קטנה – כל מונח עשוי להוסיף עוד לימוד מסוג תלישא קטנה.

מתפקידי תבנית הטעמים תלישא גדולה או תלישא קטנה
תפקיד כללי שיעורין ומחיצין ומחיצין (שח"מ)

- שיעורין, חציצין ומחיצין הכוללת שיעורין מוחלטים, שיעורין יחסיים, אומדנים (תלישא גדולה או תלישא קטנה)
- עקירת עקרון תורני או מצווה, עקירת מחיצה.
- עקירת פרט הנעקר מתוך העניין הנידון.
- התרעת עונש משמים – כרת, מיתה בידי שמים. התרעת לאו ומלקות, לאו מכלל עשה.
- מידרוג בביצוע מצוות ומידרוג בשכר ועונש (תלישא גדולה או תלישא קטנה).

תפקיד ייחודי בעל בחינה נעלה

- (מקור אור החיים בטעם תלישא קטנה, ע"פ מנחת שי זה שם כללי לתלישות במנהג הספרדי), אפשר לתאר בחינה נעלה כעין מחיצה בין בעל הבחינה הנעלה והאחרים.
- נבחר, ראש, מקור (תלישא גדולה או תלישא קטנה).

תפקיד ייחודי חישוב חשבוני בין המלים המטועמות או בסביבתן.

רמז לתלשא כמלך-חשבון (לאו דווקא בפסוק זה) **(דב' כי תבוא נט, י)** **רָאָה נְתַתִּי בְיָדְךָ אֶת-סִיחֹן מֶלֶךְ-חֲשִׁבּוֹן הָאֱמֹרִי וְאֶת-אַרְצוֹ הַתָּלַל הַגֶּשׁ (דב' כי תבוא נט, י)** **וַיֵּצֵא סִיחֹן מֶלֶךְ-חֲשִׁבּוֹן וְעוֹג מֶלֶךְ-הַבְּשָׁן לִקְרָאתָנוּ לְמַלְחָמָה וַנִּגְפֹם:**

1.7.26 **קרני פרה – שיעורין מיוחד**

אפשר שקרן ימין של **קרני פרה** היא בטוי של תלישא גדולה.
אפשר שקרן שמאל של **קרני פרה** היא בטוי של תלישא קטנה.

1.7.27 **ירח-בן יונו – קשור ל-קרני פרה**

אפשר שמתאר מתיחות של חבל מדידה של חמישים אמה

1.8 **רישום מתמטי של תפקידי תבניות הטעמים לחלק מהתבניות.**

כתוצאה ממסקנות העיון הוגדר בטיוי מתמטי כללי, האמור בעיקרון להופיע בכל הגדרת תפקיד תבנית אבל מודגם רק בתבניות אחדות. עבור כל "תפקיד תבנית" מוגדר "מקדם פעילות תפקיד" ומוגדרת פעולת כפל ביניהם
מקדם פעילות תפקיד * תפקיד כלשהו (של תבנית כלשהי). תוצאת הבטוי נקבעת לפי שווי המקדם:
אם המקדם שווה 1 התפקיד פעיל במופע,
אם המקדם שווה 0 התפקיד לא פעיל במופע (או שלא מצאנו עדיין תפקיד זה במקום).
במקום אחד עשויים להיות פעילים תפקידים אחדים.

מתפקידי תבנית הטעמים זרקא סגול (הדגמה בביטוי מתמטי)

- מקדם * ת(זרקא סגול) = 1 * ענין עצמאי מסוג התוכן המטועם על התוכן המטועם
- מקדם * ת(זרקא סגול) = 1 * ענין תוספת מסוג התוכן המטועם על התוכן המטועם
- מקדם * ת(זרקא סגול) = 1 * גריעה חלקית מסוג התוכן המטועם מהתוכן המטועם (כגון קריבת ימים למות)
- מקדם * ת(זרקא סגול) = 1 * ציור של תנועה
- מקדם * ת(זרקא סגול) = 1 * כגון ציור של שלוש תנועות
- מקדם מרכא * ת(זרקא סגול) = 1 * מספר מיעוטים או ריבויים מסוג הענין על הענין.

מתפקידי תבנית הטעמים תלישא-גדולה או תלישא-קטנה

תפקיד כללי שיעורין, חציצין ומחיצין (שח"מ)

מקדם * (תלישא-גדולה או תלישא-קטנה) = 1 * שיעורין, חציצין ומחיצין הכוללת שיעורין מוחלטים, שיעורין יחסיים, אומדנים (תלישא-גדולה או תלישא-קטנה)
מקדם * (תלישא-גדולה או תלישא-קטנה) = 1 * עקירת עקרון תורני או מצווה, עקירת מחיצה
מקדם * (תלישא-גדולה או תלישא-קטנה) = 1 * עקירת פרט הנעקר מתוך העניין הנידון
מקדם * (תלישא-גדולה או תלישא-קטנה) = 1 * התרעת עונש משמים – כרת, מיתה בידי שמים. התרעת לאו ומלקות, לאו מכלל עשה
מקדם * (תלישא-גדולה או תלישא-קטנה) = 1 * מידרוג בביצוע מצוות ומידרוג בשכר ועונש (תלישא-גדולה או תלישא-קטנה)

תפקיד ייחודי בעל בחינה נעלה

מקדם * (תלישא) = 1 * בחינה מעולה ביותר (מקור אור החיים בטעם תלישא-קטנה, ע"פ מנחת שי זה שם כללי לתלישות במנהג הספרדי), אפשר לתאר בחינה נעלה כעין מחיצה בין בעל הבחינה הנעלה והאחרים
מקדם * (תלישא-גדולה) = 1 * נבחר, ראש, מקור (תלישא-גדולה)

תפקיד ייחודי חישוב חשבונני בין המלים המטועמות או בסביבתן.

מקדם * (תלישא-גדולה או תלישא-קטנה ... תביר) = 1 * אפשרות לחישוב חשבונני בין המלים המטועמות או בסביבתן

מתפקידי תבנית הטעמים פזר

מקדם * (תפזר) = 1 * תפקידו כעין דון מיניה ואוקמיה במקומיה, דרוש עקרון כלשהו במקום הופעתו והעבר אותו לענין תורני אחר, בין שמפורש בתורה שבכתב ובין שאינו מפורש. בנוסף עשוי ללמד למקומו.

מתפקידי תבנית הטעמים יתיב

מקדם * (תיב) = 1 * דווקא כך, אכן כך הדבר, לפחות כך.

מתפקידי תבנית הטעמים פשטא

מקדם * (תפשטא) = 1 * אחד, אחד ויחיד, פשוט, מתפשט והולך, פשט הענין.

מתפקידי תבנית הטעמים פשטא פשטא

מקדם * (תפשטא פשטא) = 1 * דבר שזה טבעו ומתמיד בו.
מקדם * (תפשטא פשטא) = 1 * חל / מתרחש / מתבצע במהירות כי מכיר דרכו. מְיָדוּת, בבת אחת, בעת ובעונה אחת.
מקדם * (תפשטא פשטא) = 1 * זה זה גורם אפשר שגם זה או זה גורם.

מתפקידי תבנית הטעמים זקף-קטן

מקדם * (תזקף-קטן) = 1 * תפקיד מספר הלימודים / הדרשות שתיים

זקף-קטן או מונח זקף-קטן – זקף-קטן כעין מספר שתיים, שתי נקודות בענין מסוים, שתי דרשות. תוכן המונח מסייע לתיאור הזקף-קטן או שהמונח מוסיף עוד דרשה אחת או ענין של מספר של אחד.

מתפקידי תבנית הטעמים זקף-קטן

- תפקיד מספר הלימודים / הדרשות שתיים

מתפקידי תבנית הטעמים זקף-גדול

מקדם * (תזקף-גדול) = 1 * תפקיד מספר הלימודים / הדרשות שלוש.
מקדם * (תזקף-גדול) = 1 * תפקיד הקשור כנראה לשרש "אמר" (כ-35% מהמופעים בתורה), אין הסבר.

מתפקידי תבנית הטעמים זקף-קטן זקף-גדול

מקדם * (תזקף-קטן זקף-גדול) = 1 * (דבר החוזר וקורה (זקף-קטן זקף-גדול))
תפקיד כללי חישוב חשבונני, תפקיד ייחודי חישוב הפרש בין גימטרית טעמים וגימטרית תוכן או להפך והסקת מסקנה מדרשית ו/או הילכתית
מקדם * (תזקף-קטן זקף-גדול) = 1 * גי' (זקף-קטן זקף-גדול) = (עולה) תקע"ו,
מקדם * (תזקף-קטן זקף-גדול) = 0 * ת' - גי' תוכן (כגון **בדאשית וירא כבג**: **וְהָיָה-אֵיל אֲחֵר** = 0 לא פעיל)

מתפקידי תבנית הטעמים רביע

מקדם * (תרביע) = 1 * תפקיד מספר הלימודים / הדרשות ארבע
מקדם * (תרביע) = 1 * תפקיד חישוב רבוע
מקדם * (תרביע) = 1 * תפקיד הערך / המספר 4

מתפקידי תבנית הטעמים מונח רביע

מקדם * (תמונח רביע) = 1 * תפקיד מספר הלימודים / הדרשות ארבע או יותר מארבע

מתפקידי תבנית הטעמים טפחא

מקדם * ת(טפחא) = 1 * תפקיד מפסיק מן התיאור המוטעם בסיומת **מונח אתגח** או **מרכא סלוק**, **אתגח** לבד, או **סלוק** לבד.

מקדם * ת(טפחא) = 1 * תפקיד שנוי או הרחבת משמעות בנושא הנידון.

מקדם * ת(טפחא) = 1 * תפקיד רבוי

מקדם * ת(טפחא) = 1 * תפקיד פותח טפח (אף שמפסיק), מתחבר אל, ומתאפיין מהכתוב אחריו.

מקדם * ת(טפחא) = 1 * תפקיד במיוחד כאשר טפחא ללא מרכא לפנייה אזי עשוי להיות בתפקיד של התפשטות האפיון המתקבל

מהטפחא בלבד או מהמלים בטעם טפחא ושאהריה אל הכתוב לפני הטפחא.

מקדם * ת(טפחא [מונח] אתגח בראש פסוק) = 1 * תפקיד קשר אפשרי למעשה בראשית ו\או שמע ישראל

מתפקידי תבנית הטעמים מונח אתגח או מרכא סלוק

מקדם * ת(מונח אתגח או מרכא סלוק) = 1 * רבוי הגבלה.

מתפקידי תבנית הטעמים מרכא טפחא, אתגח או סלוק

מקדם * ת(מרכא טפחא, אתגח או סלוק) = 1 * הגבלת הרבוי.

מתפקידי תבנית הטעמים קדמא ואזלא

מקדם * ת(קדמא ואזלא) = 1 * ענין מרכזי בקרא אליו מתיחסים פרטים אחרים בקרא (קדמא ואזלא)

מקדם * ת(קדמא ואזלא) = 1 * מוקדם ומאוחר (קדמא ואזלא)

מקדם * ת(קדמא ואזלא) = 0 * מלמד ולמד כגון בקל וחומר (קדמא ואזלא) = 0

מקדם * ת(קדמא ואזלא) = 0 * בנין אב (קדמא ואזלא) = 0

מקדם * ת(קדמא ואזלא) = 0 * כלל ופרט (קדמא ואזלא) = 0

מקדם * ת(קדמא ואזלא) = 0 * רבוי ומיעוט (קדמא ואזלא) = 0

1.9 טבלת ספירה של תבניות טעמי מקרא בתורה ע"פ גירסת הכתר הממוחשבת

מספרים של טעמי המקרא בתורה ע"פ גירסת הכתר הממוחשבת

הערות	הערות	מס' פסוקים, מס' מופעים, מס' איבחונים	תפקידים עיקריים	חיפוש מס' צורת סימן, *
		79978	מס' פסוקים בתורה 5846	
84119 ללא מונח לגרמיה	84367			סה"כ סימני טעמים
80833 ללא געיה	69606			סה"כ ללא מקף וגעיה
העודף בגלל מלים עם שני טעמים			לרב הידלסהיימר – משפטי הטעמים, 12 טעמים	לגר"א באותם סימנים 37 תפקידים
(גרשיים מלעלי)	עוצר בדרגה 4 שלישי	1120 1040	ללא קדמא לפני מלמד על קריאת המלה מלעיל,	(1) אזלא/אזלא-זרש/זרש אזלא/אזלא-זרש/זרש
			יוצא מענין, סוגר הסדר שנפתח בקדמא ללימוד בכעין כלל ופרט או רבוי ומיעוט	
	עוצר בדרגה 1 קיסר	5492 5486	מגביל (א) גבול ללימוד מידות בתוך חצי פסוק (ב) מגביל בתוכן הנדון	(2) אתנה
(כמו סלוק)	משרת	3286 2441	דגש קריאה בנוסף לטעם אחר	(3) געיה
(גרש מלרעי)	עוצר בדרגה 4 שלישי	512 496	קריאה מלרע, יוצא מענין	(4) גרשיים
	משרת, מחבר	1090 1018	מצרף, פותח קבוצה סוגרת דבור עם הלכה שווה לפרטיה	(5) דרנא
	עוצר בדרגה 2 מלך	191 527 491	ערך 3, 3 לימודים	(6) זקף-גדול
	עוצר בדרגה 2 מלך	6995 4439	ערך 2, 2 לימודים	(7) זקף-קטן
	עוצר בדרגה 3 משנה 1 ז' ס' נוסף ב"מנחת שי"א"יש מצליח"	163 375 372	ערך משתנה, יחד עם סגול מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו	(8) זרקא
	(בר' וישלח לה, כב) עוצר בדרגה 2 מלך	372 372	צמוד לזרקא	(9) סגול
	עוצר בדרגה 2 מלך	11294 5846	שנוי, שנוי ורבו	(10) טפחא=טרחא
	עוצר בדרגה 3 משנה	357 341	דווקא כך, לפחות כך	(11) יתיב
	משרת, מחבר	3048 2544	יחד עם פשטא מוציא מהפשט	(12) מהפך
	משרת, מחבר	9203 4606	רבוי, רבוי לימודים על התבנית שאחריו	(13) מונח (מספר מופעים כולל מונח לגרמיה)
			מונח אתנה עשוי להיות רבוי הגבלות	מונח אתנה
(מונח ופסק)	עוצר בדרגה 4 שלישי	259 246 67 381 359	מופע של מידת סודר שנחלק, למד שני החלקים, למד עם פסק ולמד בלי פסק	מונח-לגרמיה ו כאשר כולל פסק
	משרת, מחבר זה מס' המלים המצטרפות לטעם אחד או שניים שהוא / הם בד"כ במלה האחרונה	160 11475 4827	רב-שלב, רב-מצב הנושא בד"כ למד בדרך אחת מהרב-מצב	(14) מקף -
אל 1003 פס' 1149 מופע ואל 85 פס' 98 מופע	מלות אל-ואל-אל 99.03% ממופעי אל 10.76% ממופעי מקף	1145 999 90 82		מילת אל- עם מקף מילת ואל- עם מקף
ל אל - אין, מ אל - אין, ב אל - אין	מהוות ביחד 26.4662% ממופעי מקף בתורה.	2396 1854 641 437		כל מילות את (בסגול) עם מקף כל מילות ואת (בסגול) עם מקף
את (בצירה) 212, 219 ואת (בצירה) 155, 185 שתיהן בלי מקף	באת, כאת, לאת אין,	118 114		מ את - (בצירה) מקף
מילת נא- 1, מילת נא- 85	מילת *לא- 530	מילת *אם- 406	מילת *כי- 444 מופע	מילת *על- 972
	משרת, מחבר	9138 5156	מרחיק, פותח קבוצה סוגרת דבור עם הלכה שונה לפרטיה	(15) מרנא = מאריך

בתנ"ך 1242	בתנ"ך 1216	בתורה 422	בתורה 409	תביר מלה מקף מרכא (כנראה אחריו טפחא)
מקור: דרך חיים, הרב מנחם די לונזאנו	מהם 7 פְּי אָנִי ה' אֶלֶיְכֶם ו-3 ביחזקאל	180 בתנ"ך מהם 46 בתורה	180 בתנ"ך מהם 46 בתורה	כָּי – תביר מרכא טפחא
		תבנית זו והבאה בסה"כ	הפרטים בקבוצה בעלי הלכה שוה	דרגא תביר טפחא
		כ-1000 1000 104	תבנית מרכבת (א) דרגא תביר מ ט, (ב) תביר מ ט	דרגא תביר מרכא טפחא
		750	723	דרגא תביר [מרכא] טפחא
	סה"כ עם תביר בתווך 1673	263	258	דרגא מלה-תביר
			שדרגא בראשן	שתי תבניות מיוחדות
	14 בכל התנ"ך	5	5	דרגא מרכא-כפולה טפחא
		58 59	תיקון חטא אדם הראשון	דרגא מונח רביע
		תבנית זו והבאה	הפרטים בקבוצה בעלי הלכה לא שוה	מרכא תביר טפחא
		75 660 638	תבנית מרכבת (א) מרכא תביר מ ט, (ב) תביר מ ט	מרכא תביר מרכא טפחא
		12 12		מרכא מלה-תביר
		4 4		תביר תביר
		3 3		תביר מלה-תביר
		6 בתנ"ך, 2 מהם בתורה	6 בתנ"ך, 2 מהם בתורה	תביר דרגא
		1 ביחזקאל	1 ביחזקאל	תביר מלה-דרגא
			שני פרטים מצטרפים	תביר טפחא ללא דרגא או ללא מרכא לפנייהם
	מהם 10 רביע לפני תביר, 1 ז"ק, 1 קו"א	11 11	11	תביר טפחא ללא דרגא או ללא מרכא לפנייהם
	מהם 10 רביע לפני תביר, 1 רביע גרשיים, 1 אתנח גרשיים	12 12	12	תביר מלה מקף טפחא ללא דרגא או ללא מרכא לפנייהם
				תבניות מורכבות סוגרות ענין
		36 301 311	כעין ריבה וריבה את הכל נאמר במקצת ונוהג בכל (מידה י"ח מל"ב)	מונח זקף-קטן במלה אחת
		כ-146 148 41	כעין מוקדם והוא מאוחר בענין (מידה ל"א מל"ב)	קדמא ז"ק במלה אחת או במקף
		רק 4 מקוטלגים	שני לימודים בז"ק לפחות אחד מהם בתיב	יתיב [מונח] זקף-קטן
		רק 14 מקוטלגים	שני לימודים בז"ק בפשט הכתוב	פשטא [מונח] זקף-קטן
		41 41		פשטא מונח מונח ז"ק
		רק 27 מקוטלגים	אם הוא תיאור, ומצוה או פעולה אחריו או הוא פעולה ואחריו פעולה עשוי ללמד לאחריו ואלפניו	(אתנח או סלוק) [פשטא] מונח זקף-קטן
		רק 84 מקוטלגים	שני לימודים בז"ק לפחות אחד מהם יוצא מהפשט	מהפך פשטא [מונח] ז"ק
		?21 ?21	שני יוצאי מהפשט	מהפך פשטא מהפך פשטא
			כעין היקש או בנין אב או דבר החוזר וקורה	זקף-קטן ... זקף-קטן בין שני קיסרים
		52 52		זקף-קטן זקף-קטן בין שני קיסרים

		31 31	זקף-קטן מלה מקף זקף-קטן בין שני קיסרים
		248 242	זקף-קטן מונח זקף-קטן
		84 84	זקף-קטן פשטא זקף-קטן
		71 17	זקף-קטן יתיב זקף-קטן
		50 50	זקף-קטן יתיב מונח ... זקף-קטן
		107 106	זקף-קטן פשטא מונח ... זקף-קטן
	סה"כ: 124 673 676	94 94	זקף-קטן מהפך פשטא ... זקף-קטן
		רק 41 מקוטלגים	שלושה זקף-קטן בין שני קיסרים או שלושה כגון ז"ק רביע ז"ק
			דבר עוצמתי מאד, נעלה ביותר
		263 263	פשטא פשטא
		2 2	פשטא רביע
		1 1	פשטא מונח רביע
		10 10	... זקף-קטן [...] קדמא ואזלא
			קדמא מהפך פשטא
		אפשר שאלו כעין המידות מל"ב מידות (כב) מדבר שחבירו מוכיח עליו, (כג) מדבר שהוא מוכיח על חבירו, על חבירו,	(א) בד"כ קדמא מלמד על מוקדם, ראשון, מ פ מוציא מהפשט (ב) מלמד על חבירו שלפניו או חבירו שלפניו מלמד עליו
		206 203	קדמא מרכא
		4 + 38 (מלה מקף מרכא) 4 + 38 (מלה מקף מרכא)	קדמא מרכא [פשטא] [מונח] ז"ק כעין לכתחילה ובפועל
		5 לפחות 5 לפחות	קדמא מרכא [מלה מקף] זרקא [מונח] סגול כעין לכתחילה ובפועל
		115 114	קדמא מרכא תביר
		0	קדמא מרכא מלה-תביר 0
		207 205	קדמא דרגא תביר
		0	קדמא דרגא מלה-תביר 0
		17 17	קדמא מלה-דרגא
			קדמא מרכא ללא תביר אחריו
		6 6	קדמא מלה-מרכא ותביר אחריו
		9 9	קדמא מלה-מרכא ללא תביר אחריו
			קדמא דרגא ללא תביר אחריו
אפשר כי כולל קדמא מרכא	77 פסוק בר' שמ' וי'	153 150	מרכא פשטא
			מרכא מלה-פשטא אין
	44 בתנ"ך, 3 בדברים	6 6	מרכא מונח לגרמיה
גיא המלים ז"ק ז"ג עולה יסוד מלכות עולה תקעו אפשר רמז ל-ר"ב (202) ניצוצות קדושה שנגאלו.	סה"כ 204, 202	176 175	זקף-קטן זקף-גדול בין שני קיסרים בד"כ בפנימיות התורה
		28	זקף-קטן מלה-זקף-גדול 28, אבל אחד עם מקף ז"ק ז"ג וז"ק ז"ג, לכן רק 27
		23 לוודא 23	זקף-גדול מלים (0-אחדים) זקף-קטן בין שני קיסרים צריך שנוי גדול מהסדר הטבעי
		846 795	קדמא ואזלא מורה על סדר לימוד כגון כלל ופרט וכלל
		20 20	קדמא ואזלא קדמא
	אין אזלא-גרש מלה-קדמא ללא קדמא לפני אזלא	6 6	קדמא ואזלא מלה-קדמא
		35 לוודא 35 או 38	קדמא ואזלא במלה אחת מורה על שוויון, שקילות, לפעמים גם כעין כלל
		בר' 6, שמ' 14, וי' 8, במ'	קדמא ואזלא ... קדמא ואזלא כעין כלל מקיף ובו כלל פרטי

				באותו פסוק
		21 דב' 21		קדמא ואולא ... קדמא באותו פסוק
		בר' 2, שמ' 20, וי' 20, במ' 17, דב' 30		קדמא ... קדמא ואולא באותו פסוק
		בר' 1, שמ' 5, וי' 3, במ' 4, דב' 6		קדמא ואולא ... קדמא ואולא בחצי פסוק
		בר' 4, שמ' 7, וי' 3, במ' 7, דב' 13		קדמא ואולא ... קדמא בחצי פסוק
		בר' 1, שמ' 17, וי' 5, במ' 17, דב' 23		קדמא ואולא רביע
		וי' 3, במ' 2, דב' 1		קדמא ואולא רביע
		201 201	כלל בעל ארבעה פרטים	קדמא ואולא רביע
כלומר אין קדמא רביע	שניהם רק בקדמא ואולא במלה אחת	2 2		קדמא רביע
		237 235		רביע קדמא (עם או בלי אולא)
		32 32	המאוחר מקדים את האמור להיות מוקדם	אולא-גרש קדמא
		7 7	כנ"ל	גרשיים מלה-קדמא
		21 21	כנ"ל	גרשיים קדמא
		13 13 13 = 3 + 10	דבר שהתחיל הושעה והתחיל או יתחיל שוב	גרשיים או אולא-גרש קדמא מהפך פשטא
		+1 +1	אפשר שזאת תבנית מורכבת (א) גר' מונח (ב) גר' מ פ אין	גרשיים או אולא-גרש מונח מהפך פשטא
				גרשיים קדמא תביר
		3 3	כעין יצא להקל ולהחמיר	גרשיים קדמא מרכא תביר
		1 1		גרשיים קדמא מרכא זרקא
	4 מהם דרגא תביר מרכא טפחא I דרגא תביר טפחא	5 5	כעין יצא להקל ולהחמיר	גרשיים קדמא דרגא (רק עם תביר אחריו) אין מונח או מרכא-כפולה
5 אחרים מתבנית קדמא ואולא דרגא	גם מכיל תביר תביר מרכא טפחא (דב' ו, י')	1 1		אולא-גרש דרגא (כנ"ל)
			אפשר תבנית מורכבת (א) גרשיים מונח רביע (ב) דרגא מונח רביע	גרשיים או אולא-גרש דרגא מונח רביע
			כעין יצא להקל ולהחמיר	גרשיים או אולא-גרש ... תביר
		92 92	יצא מהכלל ללמד על הכלל או על עצמו	גרשיים מלה רביע
		6 6	כנ"ל	גרשיים רביע
		0	כנ"ל	גרשיים מונח מונח רביע
		25 25	כנ"ל	אולא-גרש (ללא קדמא לפניו) מונח [מונח] רביע
29 29; 24 24; 18 18	בר' 33 33; שמ' 27 27; וי' 20	131 131	יצא להקל ולא להחמיר	אולא-גרש מהפך פשטא
25 25; 19 19; 20	בר' 34 34; שמ' 18 17; וי' 20	116 115	יצא להקל ולא להחמיר	גרשיים מהפך פשטא
	זו והתבנית הבאה משתרעות על פסוק או שניים		כעין קל וחומר דיו לבא מן הדין להיות כנידון הלמד אינו עולה על המלמד	קדמא ואולא ... אולא-גרש או גרשיים מהפך פשטא
		לפחות 20	הלמד עולה על המלמד	קדמא ואולא ... אולא-גרש או גרשיים [מונח] רביע
		280 280		רביע בראש פסוק
		199 199		רביע אחרי אתנח
		27 27		אתנח מלה מקף רביע
				ללא טפחא בין סלוק לאתנח
				ללא טפחא בין אתנח לסלוק
				מלה פסק אתנח
				מלה פסק סלוק
				פשטא מהפך פשטא

1.10 י"ג מדות ספרא ברייתא דרבי ישמעאל (בן רבי יוסי הגלילי) פרשה א (ש"ת בר-אילן)

רבי ישמעאל אומר בשלש עשרה מדות התורה נדרשת א' מקל וחומר, ב' מגזרה שוה, ג' מבנין אב מכתוב אחד, ד' מבנין אב משני כתובים, ה' מכלל ופרט מפרט וכלל, ו' מכלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט, ז' מכלל שהוא צריך לפרט ומפרט שהוא צריך לכלל. ח' (ב?) כל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל כלו יצא, ט' כל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ליטעון טען אחר שהוא כענינו יצא להקל ולא להחמיר, י' כל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ליטעון טען אחר שלא כענינו יצא להקל ולהחמיר, י"א כל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל לידון בדבר חדש, אי אתה יכול להחזירו לכללו עד שיחזירנו הכתוב לכללו בפירושו, י"ב דבר הלמד מענינו ודבר הלמד מסופו י"ג וכן שני כתובין המכחישים זה את זה עד שיבא הכתוב השלישי ויכריע ביניהם.

1.11 ל"ב מדות ברייתא דרבי אלעזר (בן רבי יוסי הגלילי)

(אוצר המדרשים (איזנשטיין) ע' 265 – 266 (ש"ת בר-אילן)

(א) בריבוי, (ב) במיעוט, (ג) בריבוי אחר ריבוי, (ד) במיעוט אחר מיעוט, (ה) בקל וחומר מפורש, (ו) בקל וחומר סתום, (ז) בגזירה שוה, (ח) בבנין אב, (ט) בדרך קצרה, (י) מדבר שהוא שנוי, (יא) מסודר שנחלק, (יב) מדבר שבא ללמד ונמצא למד, (יג) מכלל שאחריו מעשה והוא פרטו של ראשון, (יד) מדבר גדול שנתלה בקטן ממנו להשמיע האזן בדרך שהיא שומעת, (טו) משני כתובים המכחישים זה את זה עד שיבא הכתוב השלישי ויכריע ביניהם, (טז) מדבר שהוא מיוחד במקומו, (יז) מדבר שאינו מתפרש במקומו ומתפרש במקום אחר, (יח) מדבר שנאמר במקצת ונוהג בכל, (יט) מדבר שנאמר בזה והוא הדין בחבירו, (כ) מדבר שנאמר בזה ואינו ענין לו אבל הוא ענין לחבירו, (כא) מדבר שהוקש לשתי מדות ואתה נותן לו כח היפה שבשתיהן, (כב) מדבר שחבירו מוכיח עליו, (כג) מדבר שהוא מוכיח על חבירו, (כד) מדבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד על עצמו, (כה) מדבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד על חבירו, (כו) ממשל, (כז) מלשון נופל על לשון, (כח) מכנגד, (כט) מלשון גימטריא, (ל) מלשון נוטריקון, (ל"א) אפי: חד אפא בחילוף האותיות, וחד שהוא בחשבון האותיות), (לא) ממוקדם ומאוחר שהוא בענין, (לב) ממוקדם ומאוחר שבפרשיות.

1.12 ע"פ מהרז"ו (זאב וואלף איינהארין) מדרש רבה

(כגון הוצאת ווגשל א' ל-ל"ב מדות ברייתא דרבי אלעזר (בן רבי יוסי הגלילי)

(א) בריבוי, (ב) במיעוט, (ג) בריבוי אחר ריבוי, (ד) במיעוט אחר מיעוט, (ה) בקל וחומר מפורש, (ו) בקל וחומר סתום, (ז) בגזירה שוה, (ח) בבנין אב, (ט) בדרך קצרה, (י) מדבר שהוא שנוי, (יא) מסודר שנחלק, (יב) מדבר שבא ללמד ונמצא למד, (יג) מכלל שאחריו מעשה והוא פרטו של ראשון, (יד) מדבר גדול שנתלה בקטן ממנו להשמיע האזן בדרך שהיא שומעת, (טו) משני כתובים המכחישים זה את זה עד שיבא הכתוב השלישי ויכריע ביניהם, (טז) מדבר שהוא מיוחד במקומו, (יז) מדבר שאינו מתפרש במקומו ומתפרש במקום אחר, (יח) מדבר שנאמר במקצת ונוהג בכל, (יט) מדבר שנאמר בזה והוא הדין בחבירו, (כ) מדבר שנאמר בזה ואינו ענין לו אבל הוא ענין לחבירו, (כא) מדבר שהוקש לשתי מדות ואתה נותן לו כח היפה שבשתיהן, (כב) מדבר שחבירו מוכיח עליו, (כג) מדבר שהוא מוכיח על חבירו, (כד) מדבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד על עצמו, (כה) מדבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד על חבירו, (כו) ממשל, (כז) מנגד, (כח) ממעל, (כט) מלשון גימטריא (תרי אפי: חד אפי בחילוף האותיות, וחד שהוא בחשבון האותיות), (ל) מלשון נוטריקון, (לא) ממוקדם ומאוחר שהוא בענין, (לב) ממוקדם ומאוחר שבפרשיות.

ויש עוד מדות שחז"ל משתמשים בהם בדרשותיהם

ע"פ [מהרז"ו מדרש רבה] כגון בהוצאת ווגשל מידה א' שהיא מידה ל"ג, כהמשך למספור לל"ב מידות לעיל, מדת סמוכים כעין (כב) מדבר שחבירו מוכיח עליו, (כג) מדבר שהוא מוכיח על חבירו, כגון בין פקדי תבנית הטעמים מרכא טפחא בראש חצי פסוק (ב) רמו ללמוד מענין מחצי פסוק או פסוק (א) שלפניו. ואפשר שלפעמים ירמו ללמוד מ- (ב) ל- (א)
מהרז"ו ב' (=) ל"ד ע"פ א' דרשו מדה אחת שהיא יסוד לכל המדות ... (והוא סתום) לא בא הכתוב לסתום אלא לפרש מהרז"ו ג' (=) לה) כלל גדול כל שמעשיו סתומים ופירש במקום אחד לגנאי הרי כל מעשיו לגנאי עוד כלל אחד אמרו כל שמעשיו ומעשה אבותיו סתומים ופירש באחד מהם לשבח הרי הוא צדיק בן צדיק ואם לגנאי ה"ה רשע בן רשע (כגון בבלי מגילה טו, א).
מהרז"ו ד' (=) ל"ט אמרו תפסת מרובה לא תפסת (כגון בבלי חגיגה ז, א). ובת"כ (תורת כהנים) הוכיחו מזה מיעוט ימים שנים.
מהרז"ו ה' (=) מ) עוד אמרו גורעין ומוסיפין ודורשין ע' ד"ר פ"ב בסי' כ"ד ומש"ש.
מהרז"ו ו' (=) מא) עוד אמרו שנה עליו הכתוב לעכב. וכמ"ש בתורה ועל הישנות החלום וגו' וע"ש בב"ר
מהרז"ו ז' (=) מב) עוד כלל גדול במדרשי חז"ל בענין השמות אם נזכר שם אחד בשני מקומות הוא הכל ענין אחד ולומדים זה מזה ע"פ מדה ז' וי"ז.
ע"פ הוצאה אחרת של מ"ר (מדה שנמספרה כ-לג ובהוספה של ז' מדות של מהרז"ו תהיה מדה מג (=) מג) לימוד אלפניו ולאחוריו (לד =) מד) לימוד אלפניו ואלפני לפניו ולאחוריו
אוסף מהעיון
(מה) מיעוט ורבי ומיעוט
(מו) ריבוי ומיעוט
(מז) מידת להפסיק הענין דברי רבי ישמעאל
(מח) ירושלמי יומא יג – שיעור מדויק, לעומת לא מדויק, ועוד מידה
(מט) בבלי יומא מב – ממילא, היפוך
(נ) פרט וכלל ופרט (בבלי נזיר לה)
(נא) טעמא דקרא מתאים גם ל- (כב) מדבר שחבירו מוכיח עליו

(נב) האמור לקרות מאוחר מתבצע ראשון
(נג) פעולה שהופסקה
(נד) פעולה החלה, מושהיית או מתכסיית, התחדשה או תתחדש המשכחה
(נה) לכתחילה ובפועל
(נו) שויון בין המעורבים בענין, שויון זמן, שויון מקום
(נז) חל בבת אחת, מיד, בעת ובעונה אחת; רגילות; מבין שניים יוצא אחד, זה וזה גורם ואפשר גם זה או זה גורם
(נח) חוזר וקורה, כעין בנין אב, היקש
(נט) חיזוק לדברים, תוקף, עצמת טיעון
(ס) שנוי סדר מסוים, כאשר צריך תיקון גדול